

A photograph of a blue ship on the sea at sunset. The sky is a mix of orange and grey, and the water is dark with some ripples. The ship is in the center, slightly above the horizon line.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΑΠΟ
ΚΥΠΡΟ

Ελένη Χριστοδούλου

Κύπρος 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΑΝ ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
Η περίπτωση του Ανδρέα	6
Μια ηρώιδα μάνα	11
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΣΥΔΝΕΥ	14
Αναζήτηση νύφης από την πατρίδα	17
Τα γράμματα της παρηγοριάς	20
Η πρώτη επίσκεψη στην πατρώα γη	21
Οικογένεια και αγώνας για επιβίωση	26
Ζώντας με αναμνήσεις	30
Ένας περίπατος στο Canada Bay	31
Με τα ξαδέλφια και τα παιδιά τους	36
Ξενάγηση στο κέντρο του Σύδνεϋ	41
Στον τάφο του θείου	48
ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ	
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	53
Η περιπέτεια του Νίκου Καϊσιάρη	55
Μαζική μετανάστευση από το Νέο Χωριό	61
ΣΑΝ ΕΠΙΛΟΓΟΣ	65
Παιδιά μεταναστών αναζητούν τις ρίζες τους	65

ΣΑΝ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μαζική μετανάστευση από την Κύπρο προς άλλες χώρες, όπως Αυστραλία, Αφρική και Αμερική, άρχισε λίγο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σε μια Κύπρο, οικονομικά και πολιτικά υπόδουλη στην Βρετανία, χωρίς προοπτικές ανάπτυξης, κυρίως με γεωργική και κτηνοτροφική απασχόληση του πληθυσμού, και με πολύ λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική σταδιοδρομία για νέους, πολλοί άνθρωποι έβλεπαν τη μετανάστευση σαν μια σωτήρια λύση των οικονομικών τους προβλημάτων.

Αγροτικές οικογένειες, συνήθως πολυμελείς, με πολύ λίγα μέσα επιβίωσης, με καλλιέργειες που είχαν μεγάλη εξάρτηση από τις καιρικές συνθήκες, και με γεωργική παραγωγή που ήταν πάντοτε κάτω από δυσμενείς γι' αυτούς εμπορικές συναλλαγές, δεν είχαν τη δυναμική της ανάπτυξης και της ευημερίας. Η φορολογία ήταν δυσβάστακτη. Τα μέσα καλλιέργειας ήταν πρωτόγονα, η έννοια της οργανωμένης καλλιέργειας και παραγωγής ήταν άγνωστη, αλλά και η διάθεση των προϊόντων στις αγορές ήταν αβέβαιη.

Έτσι το ανταλλακτικό εμπόριο κυριαρχούσε, ιδιαίτερα στα χωριά που ήταν μακριά από τα αστικά κέντρα. Τα παιδιά

πολλές φορές ξυπόλητα, αν πήγαιναν δυο – τρεις τάξεις του Δημοτικού, ειδικά τα κορίτσια έπρεπε να βγουν από το σχολείο για να γίνουν νοικοκυρές ή για να μεγαλώσουν τα μικρότερα αδέρφια τους.

Γονείς, ακριβώς λόγω αυτών των δυσκολιών να θρέψουν τα παιδιά τους, τα έστελλαν σε γνωστούς που είχαν εμπορικά καταστήματα στις πόλεις για να βοηθούν και να μάθουν ίσως μια τέχνη. Το αποτέλεσμα ήταν, πολλά από αυτά τα ανήλικα παιδιά να δουλεύουν κάτω από αντίξοες συνθήκες εργασίας, πολλές ώρες, για ένα πιάτο φαγητό και ύπνο σε πλυσταριά. Το φαγητό, πολλές φορές, ήταν ότι απέμενε από τα πιάτα του κυρίου και της κυρίας.

Το δυσκολότερο ήταν η εκμετάλλευση αυτών των παιδιών όχι μόνο τις ώρες εργασίας. Έπρεπε να κάνουν ότι δουλειές χρειαζόνταν τα αφεντικά στο σπίτι, ακόμη και να φροντίζουν τα παιδιά τους. Το ξύλο δεν έλειπε βέβαια, σαν εργαλείο διαπαιδαγώγησης.

Επίσκεψη στο χωριό τους τα μικρά σκλαβάκια δεν μπορούσαν να διανοηθούν. Εξ άλλου, τα μέσα συγκοινωνίας από μια πόλη σε άλλη και από εκεί στο χωριό τους, ήταν αποτρεπτικά λόγω των δυσκολιών που υπήρχαν. Αν τελικά κατάφερναν τα Χριστούγεννα ή το Πάσχα να επισκεφθούν τους δικούς τους στο χωριό, θεωρείτο μεγάλη παραχώρηση εκ μέρους των αφεντικών προς τους «μισταρκούς».

Τέτοιες διηγήσεις ακούονται συχνά από ανθρώπους όπου έγιναν εσωτερικοί μετανάστες στα παιδικά τους χρόνια. Πολλά από αυτά τα παιδιά τελικά έγιναν εξωτερικοί μετανάστες. Τα απομακρυσμένα χωριά της Πάφου ήταν εκείνα που υπέφεραν περισσότερο γιατί η γη δεν μπορούσε να τους θρέψει. Άλλες ευκαιρίες επιβίωσης ήταν ελάχιστες.

Έτσι, η ανάγκη για εργατικά χέρια στην Αυστραλία και άλλες χώρες ήταν γι' αυτούς τους ανθρώπους μια σανίδα σωτηρίας. Εργατικά χέρια για εργοστάσια, φάρμες, φυτείες ζαχαροκάλαμου, ορυχεία, λιμάνια και οικοδομές. Η φυγή για αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής ειδικά από νέους έγινε επιτακτική ανάγκη.

Φτωχίες οικογένειες με αμέτρητες θυσίες μπόρεσαν να αναθρέψουν τα παιδιά τους μέχρι τα είκοσι τους χρόνια, για να τα βρει έτοιμα μια άλλη χώρα και να τα πάρει για δουλειά. Η μικρή και ρημαγμένη Κύπρος, η χώρα όπου βολεύονταν οι λίγοι και πεινούσαν οι πολλοί, δεν μπορούσε να προσφέρει τίποτε σ' αυτά τα παιδιά, μόνο την ευκαιρία να φύγουν σε άλλες χώρες. Πολλά από τα μακρινά χωριά και ειδικά τα χωριά της Πάφου άδειασαν. Οικογένειες με έξι, οχτώ και δέκα παιδιά, αρχικά έστελλαν τα αγόρια και αργότερα τα κορίτσια για να αποφύγουν την προίκα που ήταν αδύνατο για τους γονείς να δώσουν.

Πολλές είναι οι περιπτώσεις που ξενιτεμένοι νέοι έστελλαν χρήματα στους ηλικιωμένους γονείς τους για την αποκατάσταση των κοριτσιών της οικογένειας που έμεναν πίσω. Δεν έλειπαν βέβαια οι περιπτώσεις μεταναστών που, στην προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στην αποστολή τους και για να φαίνονται ότι τελικά τα κατάφεραν στην ξενιτιά, δανείζονταν από φίλους ομογενείς για να στέλλουν χρήματα στην πατρίδα.

Τελικά, ο μετανάστης που έφυγε πάφτωχος με μια βαλίτσα που ίσως να ήταν και δανεική, έγινε ένας σημαντικός πόρος εισοδήματος για την χώρα καταγωγής του.

Η περίπτωση του Ανδρέα

Η ιστορία του Ανδρέα, που το 1951 στα 20 του χρόνια πήρε το δρόμο της ξενιτιάς, αξίζει να αναφερθεί για ένα σημαντικό λόγο. Κανείς δεν τον περίμενε στη χώρα προορισμού. Ήταν ο πρώτος από την οικογένειά του που πήρε τη μεγάλη απόφαση να μεταναστεύσει.

Μετά από 35 μέρες ταξίδι, φτάνοντας στο λιμάνι της Μελβούρνης, συνειδητοποίησε εκεί στην αποβάθρα του λιμανιού τη μοναξιά της ξενιτιάς. Δεν ήξερε πού να πάει να περάσει την πρώτη νύχτα. Με ελάχιστα χρήματα στην τσέπη, ανεπαρκή Αγγλικά και εντελώς μόνος, όπως μας διηγείται, περίμενε στην αποβάθρα μήπως ακούσει ανθρώπους να μιλούν ελληνικά για να ζητήσει πληροφορίες για διαμονή. Κατά καλή τύχη άκουσε τελικά κάποιους, που ήλθαν να παραλάβουν συγγενείς, να μιλούν ελληνικά και τους πλησίασε. Τον βοήθησαν να έλθει σε επαφή με τον *Δημόκριτο*, ένα οργανισμό από έλληνες ομογενείς που βοηθούσε τους νεοφερμένους μετανάστες να βρουν στέγη και δουλειά.

Αυτή λοιπόν ήταν η αφετηρία της ζωής του νεαρού Ανδρέα στην Μελβούρνη το 1951. Την επομένη μέρα

πληροφορήθηκε εκεί στο *Δημόκριτο* ότι μια εταιρία στο Tragalgon, μια βιομηχανική πόλη περίπου 150 χιλιόμετρα ανατολικά της Μελβούρνης, ζητεί ξυλουργούς. Αμέσως δήλωσε κι αυτός το ενδιαφέρον του, αν και ποτέ δεν είχε εξασκήσει αυτό το επάγγελμα. Στη μικρή του πατρίδα ή μόνη τέχνη που είχε εξασκήσει για λίγο καιρό ήταν αυτή του κουρέα. Ο νεαρός Αντρέας έπρεπε να δουλέψει. Άρπαξε την ευκαιρία και μαζί με αρκετούς άλλους νεοφερμένους, μπήκε στο τρένο για το Tragalgon. Μοναξιά και κούραση που την υπέφερε με καρτερία.

Μετά από μερικά χρόνια έγινε και ο γάμος του με νύφη από την πατρίδα, η οποία ταξίδεψε στη Μελβούρνη με μια φωτογραφία στο χέρι. Οι δυσκολίες αντί να μειωθούν αυξήθηκαν γιατί η σύζυγος δεν μπορούσε να εγκλιματιστεί στο τρόπο ζωής σε ένα βιομηχανικό περιβάλλον με ανύπαρκτη σχεδόν κοινωνική ζωή. Ο ερχομός των δυο παιδιών δεν έλυσε το πρόβλημα, μάλλον η κατάσταση του ζευγαριού χειροτέρευε.

Η απόφασή τους να επιστρέψουν στην πατρίδα έστω και με τα λίγα χρήματα που μπόρεσαν να οικονομήσουν δεν έφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Τα παιδιά δυσκολεύονταν να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον αλλά και ο πατέρας δεν έβρισκε δουλειά. Τα αδιέξοδα γίνονταν βουνό. Τα οικονομικά της οικογένειας χειροτέρευαν. Άλλη λύση δεν υπήρχε, παρά να μεταναστεύσει και πάλι ο Ανδρέας, χωρίς όμως την οικογένειά του.

Πίσω στην Αυστραλία έκανε διάφορες δουλειές, σε εργοστάσια, σε φάρμα κηπευτικών, σε κομμωτήριο σαν κουρέας, ακόμη και ταξιτζής. Αργότερα αγόρασε το δικό του milkbar, ένα μικροκατάστημα όπου μπορούσε κάποιος

να προμηθευτεί γάλα, ψωμί και άλλα πράγματα πρώτης ανάγκης.

Σήμερα, ο Αντρέας ζει στην Αυστραλία με τη δεύτερη του οικογένεια, αφού οι περιστάσεις τον ανάγκασαν να διαλύσει τον πρώτο του γάμο. Απολαμβάνει τον κήπο του, την παρέα της σκυλίτσας του, διαβάζει την ελληνοαυστραλιανή εφημερίδα και δεν χάνει ευκαιρία να σχολιάσει την πολιτική επικαιρότητα, τόσο στην Ελλάδα και Κύπρο όσο και στην Αυστραλία. Μας ξεναγεί στον κήπο του και μαγεύομαι από τα φυτά που έχει στο μπροστινό μέρος του σπιτιού. Μια μουριά, μια κληματαριά, ένα γιασεμί, αγριοτριανταφυλλίες για ροδόνερο, και διάφορα βότανα και θάμνοι από τη Κύπρο. Στο πίσω μέρος του σπιτιού, όπου είναι και το πιο μεγάλο, είναι το πιο μαγευτικό. Ένα μεγάλο βαρέλι μαζεύει το νερό της βροχής και με σύστημα ποτίζονται τα δέντρα και τα λαχανικά. Ντομάτες, αγγουράκια, μελιτζάνες, κολοκύθια, και αρωματικά βότανα, όλα περιποιημένα και όμορφα.

Διάφορα είδη εσπεριδοειδών, συκιές, αχλαδιές και μια πανέμορφη ροδακινιά. Ένα Κυπριακό περιβόλι σε προάστιο της Μελβούρνης. Ο Ανδρέας, με την ταπεινοφροσύνη που τον διακατέχει, μας ομολογεί «αυτός ο κήπος με κρατεί όρθιο». Μας κόβει μερικά από τα ώριμα φρούτα και λαχανικά.

Έχει αφήσει βαθιές ρίζες στην Αυστραλία με παιδιά και εγγόνια. Πήρε την τελική απόφαση ότι η Αυστραλία είναι η πατρίδα του. Η χώρα όπου έζησε με αξιοπρέπεια 60 ολόκληρα χρόνια. Συμφιλιώθηκε πια με την ιδέα ότι εκεί θα είναι και η τελευταία του κατοικία. Και όμως, η νοσταλγία για το χωριό του είναι έντονη, εκεί που μεγάλωσε και έζησε τα νεανικά του χρόνια, με τους γονείς και τα αδέρφια του. Τα λόγια του

πατέρα του, όταν τον αποχαιρετούσε για την ξενιτιά, έμειναν για πάντα στο μυαλό του: «Στο καλό και στην ευχή μου. Να είσαι πάντα τίμιος.»

Μας διηγείται πως όταν επισκέφθηκε το χωριό του πριν μερικά χρόνια, πήγε με ένα ανεπιό του να δει μια μοναχική ελιά στην πλαγιά του βουνού που υψώνεται πάνω από το χωριό. Το μονοπάτι που τον πήγαινε στην ελιά όταν ήταν μικρός χάθηκε. Ο τόπος έγινε δύσβατος, αλλά η ελιά μισο-ξεραμένη ήταν εκεί. Ανηφόρισε μέσα από ξηραμένα χόρτα και θάμνους και έφτασε στην ελιά. Άγγιξε τον κορμό και τη φυλλωσιά της. Με το μυαλό του ταξίδεψε πίσω στα χρόνια της παιδικής του ηλικίας, τότε που τον έστελλε η μάνα του να τρυγήσει την ελιά. Ήταν η ελιά του. Είχε χαράξει και το όνομά του στον κορμό της. Μετά από τόσα χρόνια δεν

Ο Ανδρέας και η γέρική ελιά

υπήρχε πια σημάδι από το όνομα. Οι θύμησες όμως ήταν όλες εκεί. Μας τα διηγείται και βλέπω τα μάτια του να υγραίνονται. Ωρα για ένα κυπριακό καφέ φωνάζω για να εκτονωθώ κάπως. Οι στιγμές ήταν έντονα φορτισμένες.

Τέτοιες συναντήσεις δεν γίνονται πολύ συχνά. Δεν είναι εύκολο να ξεδιπλώνει κάποιος τις ιστορίες μιας ζωής, να διηγείται τις δυσκολίες που πέρασε, τα σκαμπανεβάσματα, και τις αποφάσεις που καθόρισαν το δρόμο της ζωής του. Εκείνες ήταν και οι εμπειρίες που έκαναν τον Ανδρέα αυτό που είναι σήμερα. Ένας ήπιος άνθρωπος που εργάστηκε σκληρά και τίμια όλη του τη ζωή. Εξ άλλου επήλθε η απανεμιά στο λιμάνι της ζωής του.

Μια ηρωίδα μάνα

Όλοι μας γνωρίζουμε πως οι λόγοι που οδήγησαν τόσους συμπατριώτες μας στη μετανάστευση τις δεκαετίες 1950 και 1960 ήταν οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες. Εκτός αυτού, η κοινωνία της Κύπρου τον τότε καιρό ήταν πολύ σκληρή για τις γυναίκες εάν είχαν έναν αποτυχημένο γάμο ή αρραβώνα.

Πολλές γυναίκες, επειδή απέτυχαν σ' αυτό το κομμάτι της προσωπικής τους ζωής, ήταν καταδικασμένες να μείνουν στιγματισμένες σε όλη τους τη ζωή και να δυσκολεύονται στην καθημερινότητά τους. Η ζωή τους, ειδικά στα χωριά, γινόταν ακόμη πιο δύσκολη εξαιτίας των κουτσομπολιών της μικρής κοινωνίας. Πολλές φορές δεν έβγαιναν από το σπίτι, για να μην δώσουν αφορμές για κουτσομπολιά. Η κοινωνία δυστυχώς ήταν αμείλικτη για τις κόρες αυτές, ειδικά αν προέρχονταν από φτωχές οικογένειες.

Σε μια εποχή που η υπόληψη και η τιμή της γυναίκας ήταν η μοναδική της περιουσία, η αποτυχημένη στον γάμο ή αρραβώνα της, ήξερε ότι η ζωή της θα ήταν πλέον βασανιστική. Θα έπρεπε να ακολουθήσει την πορεία της μοναξιάς και της σιωπής. Γιατί δυστυχώς δεν λείπουν οι «φαρμακόγλωσσες», και εκείνοι που χαίρονται με την

αποτυχία κάποιου και δεν χορταίνουν να κακολογούν.

Έτσι και η νεαρή Φρόσω από ένα μικρό χωριό, αφού απέτυχε στον αρραβώνα της, πήρε η ίδια τη μεγάλη απόφαση να ξενιτευτεί. Έχοντας τον αδελφό της στην Αυστραλία, επέλεξε να μεταναστεύσει εκεί, παρά να μείνει και να εισπράττει πόνο και κακολογίες.

Αγάπησε τη νέα χώρα. Την έκαμε δική της πατρίδα γιατί την δέχτηκε, της έδωσε την ευκαιρία να δουλέψει και να ζήσει αξιοπρεπώς. Ο αδελφός της ήταν το στήριγμά της τα πρώτα χρόνια ώσπου έκαμε τη δική της οικογένεια και αγόρασε το δικό της σπιτάκι. Δούλευε σε εργοστάσιο σε όλα τα χρόνια μέχρι που συνταξιοδοτήθηκε.

Οι δυσκολίες αυτές όμως σμίλευσαν την ψυχή της Φρόσως, γι αυτό πάντα ήξερε να δίνεται στον συνάνθρωπό της, να αγαπά χωρίς όρια και να βοηθά όσους είχαν ανάγκη από το υστέρημά της. Ήταν φτωχή αλλά με πλούσια ψυχικά χαρίσματα. Πάντα με τον καλό λόγο για τον συνάνθρωπό της. Στη γειτονιά της, τη θυμούνται και όλοι έχουν ένα γλυκό λόγο να πουν για τη Φρόσω.

Το λυπηρό είναι ότι, αν και επιθυμούσε πολύ να δει τους γονείς της όσον ζούσαν, προτίμησε να μην ξαναεπισκεφθεί τον τόπο της, μετά από τόσες πίκρες που δέχτηκε στο νεαρό της ηλικίας της. Όταν ήθελε να ταξιδέψει στο χωριό της, απλά άφηνε τη σκέψη της και την καρδιά της να περιπλανιούνται στα δρομάκια του χωριού, στο σπίτι της όπου μεγάλωσε, στα μέρη που γνώρισε όταν ήταν νέα. Έβλεπε με τη φαντασία της τους γονείς της να εργάζονται στα περιβόλια και στα αμπέλια και χανόταν στις ονειροπολήσεις της. Πολλές φορές έλεγε στην κόρη της και στον ανεψιό της για τα νοερά ταξίδια της και αστεειυόμενη δήλωνε την επίσκεψή της στο χωριό.

Με τα μάτια της ψυχής της έβλεπε εκείνα που λαχταρούσε να δει στην πραγματικότητα.

Έφυγε πλήρης ημερών, έχοντας δίπλα της, την κόρη της, τον γαμπρό της και τα εγγόνια της. Ήταν ένας άνθρωπος που χαιρόταν να δίνει από τα υστερήματά της. Λυπόταν πάρα πολύ εκείνους που ζούσαν στη φτώχεια και βοηθούσε, πάντα από το υστέρημα της.

Σήμερα, στεκόμαστε με τον ανεψιό της πάνω από τον τάφο της και τα μάτια πλημμυρίζουν δάκρυα. Ένας περιποιημένος τάφος, πάντα με φρέσκα λουλούδια από τις καθημερινές επισκέψεις της κόρης της για να τα πουν από κοντά, όπως τα έλεγαν πάντα, που αγαπούσαν η μια την άλλη χωρίς όρια. Η Μάνα που την δίδαξε με τον δικό της τρόπο, να ζει, να αγαπά και να προσφέρει από το υστέρημά της, και τη συμβούλευε να μην κατηγορεί και να μην κρίνει άνθρωπο ποτέ.

Έτσι, ακόμα μια μετανάστρια, όπως χιλιάδες άλλες, αναπαύεται σε κοιμητήριο της μακρινής Μελβούρνης με ένα σταυρό στον τάφο της, χαραγμένο με το όνομα, το έτος αποδημίας, τη χώρα καταγωγής, και λίγα λόγια αφιερωμένα με άπειρη αγάπη από τους δικούς της.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΣΥΔΝΕΥ

Η επίσκεψή μας στο Σύδνεϋ προγραμματίστηκε για τις 7 Ιανουαρίου του 2016. Η συγκίνησή μου ήταν μεγάλη που θα έβλεπα την οικογένεια του αγαπημένου μου θείου Σωκράτη. Ο ίδιος δεν ζει πια, αλλά η αγαπημένη μου θεία Πόλα και τα 4 παιδιά τους μας περίμεναν με αγωνία. Είχαμε τηλεφωνική επικοινωνία προτού αναχωρήσουμε και χάρηκαν που άκουσαν ότι βρισκόμουν στη Μελβούρνη και ότι θα τους επισκεφθούμε.

Έτσι, από τον σταθμό συγκοινωνιών του Spencer Street της Μελβούρνης, πήραμε το Skybus που μας πήρε στο αεροδρόμιο. Ταξιδεύαμε με την Tiger Air. Η πτήση κράτησε περίπου μια ώρα και δεκαπέντε λεπτά. Η ώρα ήταν αρκετή για να φέρω στον νου μου τον θείο μου όπως τον θυμόμουν στα ταξίδια του στην Κύπρο με την οικογένειά του, πώς τους περιμέναμε όλοι, ειδικά οι γονείς του, οι αγαπημένοι μου γιαγιά και παπούς.

Η γιαγιά και ο παπούς έδωσαν στην Αυστραλία δύο νέα παλικάρια τον Σωκράτη και τον Νίκο. Ο Σωκράτης μετανάστευσε το 1948 και ο Νίκος δύο χρόνια αργότερα. Τα οκτώ παιδιά της οικογένειας μεγάλωναν στο χωριό με πολλές

Ο Σωκράτης και ο Νίκος, λίγο μετά την άφιξή τους στην Αυστραλία

στερήσεις γιατί τα λίγα κτήματα που είχαν δεν έφταναν για να θρέψουν την οικογένεια. Ο παππούς, πολύ δραστήριος και πολυτεχνίτης προσπαθούσε να θρέψει τα παιδιά του με αγάπη πρώτα αλλά και με αρχές και ιδανικά. Τα λίγα χωράφια που είχε με τα λιόδεντρα και τις χαρουπιές δόθηκαν για προίκα στα δυο κορίτσια που ήταν και τα μεγαλύτερα. Άλλα δυο χωράφια τα πήραν οι τοκογλύφοι για κάτι δανεικά χρήματα που πήρε ο παππούς και δεν μπόρεσε να τα ξοφλήσει στη λήξη του γραμματίου.

Έτσι μεγαλώνοντας τα αγόρια ασχολήθηκαν για λίγο με τις γεωργικές ασχολίες των γονιών τους. Με την επίσκεψη κάποιου συγγενή εμπόρου στο χωριό ο παππούς κανόνισε να

πάνε τα δυο αγόρια, ο Σωκράτης και ο Νίκος, στη Λεμεσό, στην δούλεψή του και να τους υποστηρίξει μαθαίνοντάς τους τη δουλειά του εμπορίου. Ήταν παιδιά 8 και 10 χρονών.

Τα παιδιά δούλευαν σαν σκλαβάκια, όλη μέρα στο μαγαζί και το βράδυ υπηρετούσαν την κυρία στο σπίτι, για ένα πιάτο φαγητό, αφού έτρωγε πρώτα η οικογένεια φυσικά και αν περίσσευε. Ύπνος στο πλυσταριό. Άντεξαν δυο χρόνια. Έφυγαν μετά από τον συγγενή έμπορο και πήγαν στη Λευκωσία όπου έκαναν διάφορες χειρονακτικές δουλειές. Υπέφεραν πολύ τα παιδιά αυτά. Για να γυρίσουν στο χωριό δεν υπήρχε περίπτωση. Καμία προοπτική δεν υπήρχε για επαγγελματική απασχόληση στα μικρά και απομακρυσμένα χωριά της Πάφου.

Όσο και να αγαπούσαν τους δικούς τους και το χωριό τους, προτίμησαν να γίνουν εσωτερικοί μετανάστες. Νεαρά παλικάρια προσπαθούσαν να επιβιώσουν μακριά από την οικογένειά τους, έχοντας πάντοτε στον νου τις συμβουλές του πατέρα. Μια σπάνια επίσκεψή τους στο χωριό, στον γάμο της αδελφής τους Αμαλίας ήταν συγκινητική, γιατί τα παιδιά αυτά κατάφεραν να «πλουτίσουν» το νυφικό κρεβάτι με πέντε σελίνια, που ήταν όλες οι οικονομίες τους. Ήθελαν να δώσουν ότι μπόρεσαν να εξοικονομήσουν από τα υστερήματά τους, στην αγαπημένη τους αδελφή. Αυτή η αγάπη ήταν καλά κτισμένη και πολύ βαθιά ριζωμένη.

Σε λίγα χρόνια όμως οι θείοι πήραν και αυτοί το δρόμο της ξενιτιάς. Είχαν γίνει από εσωτερικοί, εξωτερικοί μετανάστες. Η αγάπη όμως δεν ξεθώριασε ποτέ και η απόσταση δεν σμίκρυνε τους δεσμούς της οικογένειας. Θυμάμαι τα γράμματα του θείου Σωκράτη να φθάνουν στο χωριό και τη γιαγιά με τον παππού να περιμένουν να σχολάσουμε από

το δημοτικό σχολείο, για να τους διαβάσουμε τα νέα που έφθαναν από τη μακρινή Αυστραλία. Και έφθαναν μόνο από τον ένα γιο τους, ο άλλος αμελούσε να γράψει, κι αυτό ήταν ένας μεγάλος καημός για τους γέρους γονείς. Απλά έστελλε τα χαιρετίσματά και την αγάπη του μέσω του θείου Σωκράτη.

Θυμάμαι τη γιαγιά με πόση λαχτάρα κρατούσε στα χέρια της το γράμμα από το θείο Σωκράτη, ένα κομμάτι χαρτί ιερό, πως κάθονταν ο παππούς και η γιαγιά και άκουαν αυτά που τους διάβαζα, τα δάκρυα να τρέχουν και να ταξιδεύει ο νους τους μακριά. Να κρατούν τις φωτογραφίες των εγγονιών και των παιδιών τους, να τις φιλούν και να τις ξανακοιτάζουν, να τις χαϊδεύουν απαλά μην τις χαλάσουν. Γράμματα με φωτογραφίες, καθώς και λίγα δολάρια για τους γέρους γονείς έρχονταν συχνά από τον θείο Σωκράτη. Οι φωτογραφίες γίνονταν κορνίζες και έπαιρναν την θέση τους στους τοίχους του σπιτιού. Και η γιαγιά με το λιβάνι και την ελιά τις κάπνιζε και έλεγε τις ευχές της για τα παιδιά και εγγόνια που ζούσαν στη ξενιτιά. Δεν ήταν εύκολο για τη γιαγιά και τον παππού να έχουν 8 παιδιά και μόνο ένα να μένει κοντά τους. Τα υπόλοιπα είχαν φύγει για άλλα μέρη της Κύπρου, όταν γίνονταν δωδεκάχρονα ή λίγο πιο μεγάλα. Αυτά όμως τα δυο παιδιά έφυγαν για την μακρινή Αυστραλία, πέρασαν πολλά χρόνια να τα ξαναδούν.

Αναζήτηση νύφης από την πατρίδα

Ο θείος Σωκράτης μετά από πέντε χρόνια παραμονής στο Σύδνεϋ, ζήτησε από τους γονείς του να του βρουν μια καλή και όμορφη κοπέλα από την περιοχή της Πάφου και αν θέλει να ταξιδέψει στο Σύδνεϋ να της στείλει τα εισιτήρια.

Η νύφη δεν άργησε να βρεθεί, γιατί ο παππούς και η

Η θεία Πόλα και ο θείος Σωκράτης

γιαγιά προετοίμασαν το έδαφος από νωρίς. Η κοπέλα ήταν πολύ όμορφη και εξαιρετικός χαρακτήρας και το γεγονός ότι ήθελε κι αυτή να φύγει από το μικρό χωριό όπου ζούσε, βοήθησε στην απόφασή της να φύγει για την Αυστραλία. Είχε δει φωτογραφίες του θείου και χάρηκε γιατί ήθελε καλό σύντροφο αλλά να είναι και ωραίος και εργατικός. Η ίδια δεν άντεχε να βλέπει τον πατέρα της να προσπαθεί απελπισμένα να προικίσει τρεις κόρες. Αυτές οι διακρίσεις και οι αδικίες εις βάρος των γυναικών την πείσμωναν και είπε στον πατέρα της ότι προτιμά να ξενιτευτεί παρά να πάρει κάποιον που θα απαιτούσε προίκα.

Έτσι η θεία Πόλα, αφού γνώρισε τους γονείς και τα αδέρφια του μέλλοντα συζύγου της, ετοιμάστηκε, και με μια

βαλίτσα και μια φωτογραφία στο πορτοφόλι της, ταξίδεψε για να συναντήσει τον μέλλοντα σύζυγό της.

Η Πόλα και ο Σωκράτης βρήκαν ο ένας στον άλλον αυτό που ήθελαν γιατί ήταν ένα καταπληκτικό ζευγάρι. Πάντα μιλούσε ο ένας για τον άλλον με αγάπη, εκτίμηση αλλά και θαυμασμό. Η θεία έγινε μια υπέροχη σύζυγος και μητέρα, η προσωποποίηση της αγάπης, της καλοσύνης και της μητρότητας. Τη θυμάμαι όταν έρχονταν στην Κύπρο να μας μιλά και το πρόσωπό της έλαμπε από αγάπη. Άνθρωπος χαμηλών τόνων και με πολλά ψυχικά χαρίσματα. Μας συμβούλευε σαν παιδιά που ήμασταν και η φωνή της ήταν τόσο ήρεμη που ακουόταν σαν μελωδία.

Η θεία ήταν, πιστεύω, θείο δώρο στην ζωή του θείου Σωκράτη, κι αυτό φάνηκε στην πορεία. Μαζί έφτιαξαν τη ζωή τους, μια υπέροχη οικογένεια, και έδωσαν στην κοινωνία της Αυστραλίας τέσσερα δραστήρια και καλλιεργημένα παιδιά.

Για το γάμο του θείου Νίκου πολύ λίγα μπορώ να γράψω. Ξέρω ότι είχε παντρευτεί με Αυστραλίδα γυναίκα που είχε δύο παιδιά από προηγούμενο γάμο και έκαμαν ακόμα δύο, τη Νίκη και τον Κυριάκο. Επισκέφτηκε τους γονείς του μια φορά έχοντας μαζί του και την κόρη του Νίκη. Πολύ σύντομα όμως χώρισε από τη γυναίκα του και από εκεί και πέρα δεν μαθαίναμε νέα του. Τα παιδιά πήγαν με την μητέρα τους, και ο ίδιος ζούσε μόνος σε άλλη περιοχή. Έτσι πολύ λίγα νέα έφταναν στην Κύπρο για τον θείο Νίκο κι αυτά από τα γράμματα του θείου Σωκράτη και της θείας Πόλας. Πέθανε σχετικά νέος ο θείος Νίκος εγκαταλειμμένος και θα πρέπει να πέρασε πολύ δύσκολα τα τελευταία χρόνια της ζωής του.

Τα γράμματα της παρηγοριάς

Έχοντας όλα αυτά στο μυαλό της η γιαγιά πώς να μην μαραζώνει και να μοιρολογά όταν ξέρει ότι ο ένας γιος της κακοτυχίστηκε, δεν γράφει δυο λόγια για να ησυχάσει και η μάνα που ζει και αναπνέει περιμένοντας ένα γράμμα του; Μάλλον δεν ήθελε να πικράνει τους γονείς του για το τι συνέβαινε και προτιμούσε τη σιωπή. Οι ευχές που ήθελαν να του στείλουν, ο παππούς και η γιαγιά, στέλλονταν στα γράμματα προς τον θείο Σωκράτη. Θυμάμαι τη γιαγιά να τα έχει δουλέψει όλα καλά στο μυαλό της, τι ήθελε να υπαγορεύσει και τα έντονα συναισθήματά της. Άφηνε τον εαυτό της να ξεχειλίζει από αγάπη και καρτερικότητα ότι κάποια μέρα θα επέστρεφαν τα ξενιτεμένα της παιδιά.

Και όταν έφτανε η ώρα της απάντησης στο γράμμα του θείου οι στιγμές ήταν πολύ συγκινητικές. Παρ' όλο που ήμουν μικρή στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, ανέλαβα αυτή την αποστολή. Να μου υπαγορεύει η γιαγιά τα λόγια που θέλει να πει στο παιδί της. Πραγματικά και σήμερα ακόμα αυτές τις στιγμές που ταξιδεύω προς το Σύδνεϋ, φέρνω στο μυαλό μου τη γιαγιά να κλαίει και να προσπαθεί μέσα από λυγμούς να μου πει για να γράψω: «Αγαπημένα μου παιδιά και εγγόνια, είμαστε καλά το ίδιο επιθυμούμε και δια εσάς. Λάβαμε το γράμμα σας μαζί με τις φωτογραφίες και τα 10 δολάρια και σας ευχαριστούμε από καρδιάς. Ο πατέρας σας είναι πολύ καλά και σας στέλλει την αγάπη του». Συνέχιζε η γιαγιά να μου λέει και εγώ έγραφα. Ήταν σαν να έγραφε η ίδια, και τα δάκρυα της έτρεχαν καθώς κοίταζε τις φωτογραφίες και με το μυαλό της ταξίδευε, και όλο ταξίδευε. Συναισθηματικά, σαν μικρή που ήμουν, με επηρέαζαν τα λόγια της γιαγιάς γιατί μιλούσε για τις δυσκολίες και τα βάσανά τους στα

χωράφια, για τα χρόνια που είχαν να τους δουν, πόσο τους επιθυμούσαν, και τότε θα μπορούσαν να επιστρέψουν.

Κάτι που με είχε συγκλονίσει από τα λόγια της γιαγιάς, ήταν ότι αναγκάστηκαν να κόψουν δυο κυπαρίσσια που είχαν φυτέψει οι θείοι όταν ήταν νεαρά παιδιά, και να πουλήσουν τη ξυλεία. Αυτό στροβίλιζε για χρόνια στο μυαλό μου, γιατί ήξερα την ιστορία των δυο δέντρων. Ήταν τα δέντρα του Σωκράτη και του Νίκου. Δυο πανύψηλα κυπαρίσσια. Τα είδα μια μέρα να κόβονται, να φορτώνονται σε φορτηγό, και να φεύγουν με προορισμό κάποιον έμπορο ξυλείας, για δέκα λίρες.

Κάθε φορά να μου υπαγορεύει η γιαγιά λόγια αγάπης και τρυφερότητας και για τον άλλο γιο της τον Νίκο που ο ίδιος δεν έγραφε, αλλά οι φωτογραφίες του ήταν στον τοίχο και τις έβλεπε και παρηγοριόταν. Αυτές οι φωτογραφίες των παιδιών και των εγγονιών ήταν πραγματικό βάλσαμο για την ψυχή της γιαγιάς και του παππού.

Η πρώτη επίσκεψη στην πατρώα γη

Θυμάμαι την πρώτη επίσκεψη του θείου Σωκράτη και της θείας Πόλας με τα δυο παιδιά τους. Ήταν το 1962. Ήμουν τότε επτά χρονών. Επειδή εγώ ήμουν ο ενδιαμέσος κρίκος μεταξύ γιαγιάς και θείου, τους περίμενα με αγωνία, παρακολουθούσα τη γιαγιά και τον παππού να κάνουν ετοιμασίες για να δεχτούν τον ξενιτεμένο τους γιο με την οικογένειά του. Όλοι μας ζούσαμε τόσο έντονες στιγμές αναμονής που ακόμα και τώρα τις νοιώθω όταν έρχονται στο μυαλό μου εκείνες οι μέρες.

Η ξενιτιά τα χρόνια εκείνα είχε πολύ σκληρό πρόσωπο. Όλοι περιμέναμε με αγωνία να φτάσουν οι ξενιτεμένοι μας,

να τους αγκαλιάσουμε. Εμείς οι μικροί τους ξέραμε μόνο από τις φωτογραφίες, και πλάθαμε φανταστικές ιστορίες για την μακρινή Αυστραλία και τους θείους. Ζούσαμε το δικό μας παραμύθι. Αυτά συλλογίζομαι ταξιδεύοντας προς το Σύδνεϋ. Φέρνω ξανά στο μυαλό μου το παιδικό μου παραμύθι όπου μπλέκονται δικοί μου άνθρωποι, δύο θείοι αδέρφια της μητέρας μου, που δεν ζουν πια. Σύντομα θα συναντηθώ με τα αγαπημένα μου ξαδέλφια, παιδιά της δεύτερης γενιάς. Ζει και η αγαπημένη μου θεία και με περιμένει. Ξέρει πολύ καλά πόσο την αγαπούμε όλοι στην πατρίδα και την νοιαζόμαστε.

Οι ώρες είναι πολύ συγκινητικές γιατί έρχονται στο μυαλό μου τα γράμματα και τα τηλεφωνήματα για τα προβλήματα της υγείας του θείου Σωκράτη. Μια σπάνια αρρώστια που τον καθήλωσε στο κρεβάτι. Η φωνή του ακουγόταν αδύνατη, αλλά προσπαθούσε να δώσει σ' εμάς στην πατρίδα κουράγιο, λέγοντας ότι θα παλέψει, δεν θα πάει αμαχητί. Η αρρώστια τον ταλαιπώρησε 5 χρόνια. Η θεία ήταν ο φύλακας άγγελος του. Τον φρόντιζε και τον αγαπούσε απεριόριστα. Δεν άφησε κανένα από τα παιδιά να μείνει στο σπίτι και να φροντίσει τον πατέρα του. Δινόταν τόσο ολοκληρωτικά στον άνθρωπό της που στο τέλος κατέρρευσε κι αυτή. Δεν άντεχε να βλέπει τον άνθρωπό της να υποφέρει. Παρακαλούσε το Θεό να τους πάρει και τους δυο μαζί.

Και νά τώρα, πάω να προσκυνήσω τα χώματα που έζησαν οι θείοι μου. Ο καιρός λίγο συννεφιασμένος αλλά μπορώ από το αεροπλάνο να διακρίνω τις απέραντες πεδιάδες, τα δάση, τη φύση να ξεδιπλώνει όλο της το μεγαλείο, τους ποταμούς, τις λίμνες, όλα να μοιάζουν με πίνακες μοναδικής ομορφιάς. Ένα ιδιαίτερο μείγμα από τροπικά δάση, κατοικημένες περιοχές και χρυσαφένιες παραλίες είναι οι πανοραμικές

Το Σύδνεϋ από ψηλά

εικόνες που αντικρίζω από το αεροπλάνο που όλο χαμηλώνει προς το αεροδρόμιο του Σύδνεϋ. Η πόλη ξεδιπλώνεται μπροστά μου, οι κόλποι και τα ακρωτήρια, το λιμάνι, τα ψηλά κτίρια και τα μεγάλα καταπράσινα πάρκα.

Το αεροπλάνο προσγειώνεται και σε λίγα λεπτά ανοίγουν οι πόρτες εξόδου. Όλοι οι επιβάτες με σειρά βγαίνουμε αποχαιρετώντας το φιλικό πλήρωμα. Προχωρούμε προς την έξοδο και χωρίς πολλές διαδικασίες παίρνομε ένα ταξί για το Canada Bay, όπου μένει η θεία Πόλα. Τα μάτια μου συνέχεια έψαχναν να δουν το νέο περιβάλλον. Περνούσαμε μέσα από γειτονιές παλιές. Κάπου καθ' οδόν η ματιά μου έπεσε σε ένα χαμηλό οίκημα με την επιγραφή «Cyprus Club». Η διαδρομή συνεχίστηκε μέσα από γειτονιές του Σύδνεϋ και τελικά φθάσαμε έξω από το σπίτι της θείας: 569 Lyons Road West, Canada Bay – Five Dock.

Η ξαδέλφη μου η Helen μας άνοιξε την πόρτα και πίσω της η θεία με δάκρυα στα μάτια. Γινήκαμε και οι τρεις μια αγκαλιά. Συγκινητικές στιγμές για όλους, χαρά, ευτυχία και λύπη μαζί. Είχαμε να ειδωθούμε τουλάχιστον οχτώ χρόνια, από την τελευταία φορά που ήρθε η θεία στην Κύπρο μετά τον θάνατο του θείου. Την Helen περισσότερο. Η Stasi, η δεύτερη κόρη είχε επισκεφθεί την Κύπρο όταν συνόδευε τη μαμά της πριν 8 χρόνια. Τώρα όμως δεν θα την έβλεπα γιατί έλειπε σε διακοπές εκτός Αυστραλίας. Είχαμε όμως τηλεφωνική επικοινωνία. Η χαρά της ήταν μεγάλη αλλά στεναχωρέθηκε που δεν θα τα λέγαμε από κοντά. Το ίδιο ίσχυε και με τον Charles, το τρίτο παιδί. Ο Chris, το τέταρτο παιδί, θα ερχόταν το βράδυ μετά τη δουλειά. Σε λίγο ήλθε και ο Luke, ο άντρας της Helen, ένα ξεχωριστό παιδί που τον ήξερα από την επίσκεψή τους στην Κύπρο. Είναι κι αυτό ελληνόπουλο της Αυστραλίας, δεύτερης γενιάς. Δεν άργησε να θυμηθεί και να μας ρωτά για όλους τους συγγενείς που γνώρισε στην Κύπρο. Με τα λίγα ελληνικά του ανακατωμένα με αγγλικές λέξεις, ήθελε να μάθει για όλους. Πολύ τον είχε εντυπωσιάσει η αγάπη και η φιλοξενία που είχαν όταν ήρθαν στην Κύπρο.

Θυμηθήκανε για όλους και για όλα: Το χωριό, τους γονείς μου που, αν και ηλικιωμένοι, τους φιλοξένησαν με πολλή αγάπη, τα άλλα ξαδέλφια, την επίσκεψή τους στον τάφο του παππού και της γιαγιάς όπου τοποθέτησαν λίγο χώμα πού έφεραν από τον τάφο του πατέρα τους. Το λουλούδι που έβαλαν στον τάφο και τη συγκίνηση που ένοιωσαν από την επίσκεψη τους στο κοιμητήριο. Ήταν το δικό τους προσκύνημα, όπως είναι και το δικό μου τώρα στα χώματα που έζησαν οι θείοι μου.

Θυμάμαι τις προσπάθειες του θείου Σωκράτη για να επιστρέψει οριστικά, αλλά οι συνθήκες στην πατρίδα τότε δεν ήταν καθόλου ευνοϊκές για μια τέτοια απόφαση. Είχε και τέσσερα παιδιά που έπρεπε να διασφαλίσει το μέλλον τους. Έτσι το όνειρο της επιστροφής έμεινε απραγματοποίητο. Ευτυχώς όμως, οι επισκέψεις τους ήταν αρκετά συχνές για ένα τόσο μακρινό ταξίδι, και πολλές φορές έστελλε τα παιδιά μόνα τους για να γνωρίσουν τον τόπο τους.

Παθιασμένος ο θείος με την ελληνική ιστορία και φιλοσοφία, έμαθε τα παιδιά του να αγαπούν την ιστορία και να διαβάζουν για την αρχαία Ελλάδα, το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, τις τέχνες και τα γράμματα. Ο ίδιος τους διάβαζε ιστορία για να γνωρίζουν τη συμβολή της Ελλάδας και Κύπρου στους αγώνες για ελευθερία και δικαιοσύνη. Δεν άφηνε όμως ασχολίαστη και την κατάρα της φυλής, το διχασμό και τους εμφυλίους πολέμους. Αν και ήταν του Δημοτικού Σχολείου, ήταν πολυμαθής και διακρινόταν για τη φιλοσοφική και στοχαστική του σκέψη. Είχε το χάρισμα του παππού. Μιλούσε για τη διεθνή κατάσταση, τα Ελληνικά θέματα, το Κυπριακό και θαύμαζα πόσο καλά ήταν ενημερωμένος. Τα λόγια του ήταν για μένα τροφή για να προβληματιστώ περισσότερο στα εθνικά μας θέματα. Η στάση και οι θέσεις του για τη ζωή και για τον προορισμό του ανθρώπου επίσης με προβλημάτιζαν. Η σκέψη του πολύ βαθιά.

Ασχολείτο με τα θέματα της κοινότητας στο Σύδνεϋ, έπαιζε ποδόσφαιρο όταν πρωτοπήγε στην Αυστραλία, του άρεσε ο χορός και λάμβανε μέρος σε χορευτικούς διαγωνισμούς, και κολυμβητικούς αγώνες. Γενικά, πέραν του αγώνα για

Ο θείος Σωκράτης.
Ομιλία σε μια κοινωνική
συγκέντρωση

επιβίωση, διψούσε να πάρει όση μόρφωση μπορούσε. Είχε χαρίσματα αλλά και ικανότητες ώστε να είναι καλός στις δημόσιες σχέσεις.

Οικογένεια και αγώνας για επιβίωση

Με ότι καταπιανόταν ο θείος, ήθελε να το κάνει τέλειο. Πίστευε στις ικανότητές του και γενικά οι προσπάθειές του έφερναν καλά αποτελέσματα. Στα πρώτα χρόνια εργάστηκε σε μαγειρείο σε μία πόλη μακριά από το Σύδνεϋ. Δούλευε πολλές ώρες γιατί πίστευε ότι έτσι θα πετύχενε στον απώτερο του στόχο να δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση. Κάπως έτσι, νομίζω, άρχισαν πολλοί μετανάστες; Δούλευαν 12 και περισσότερες ώρες για να μπορέσουν να εξοικονομήσουν χρήματα. Προσηλωμένοι στο στόχο. Δουλειά, σπίτι για ύπνο

και το πρωί πάλι στη δουλειά. Αυτές ήταν οι συνθήκες για τους μετανάστες της πρώτης γενιάς. Είτε ήταν βιομηχανικοί εργάτες, είτε ήταν υπάλληλοι σε μαγειρεία και καταστήματα, η ανάγκη για εργασία ήταν η ίδια.

Όταν το 1953 έφτασε η αρραβωνιαστικιά του στο Σύδνεϋ, την τακτοποίησε σε ένα φιλικό σπίτι μέχρι τη μέρα του γάμου. Έπρεπε να γίνουν όλα σύμφωνα με τα έθιμα της εποχής. Ο γάμος έγινε σε ορθόδοξη εκκλησία και ακολούθησε δεξίωση και γαμήλιο τραπέζι για 300 άτομα. Τους πρώτους μήνες η θεία έμενε στο σπίτι, αλλά δεν άντεχε να βλέπει τον άντρα της να δουλεύει τόσες ώρες, γι αυτό ζήτησε κι αυτή να δουλέψει και να προσφέρει στον οικογενειακό προϋπολογισμό.

Μια αγγελία από το Farrah High School για μάγαιρα και βοηθό ήταν η ευκαιρία για το νεαρό ζευγάρι αφού τους προσφερόταν και στέγη. Οι συνθήκες όμως ήταν δύσκολες για το νεαρό ζευγάρι και για ένα παραπάνω λόγο: Ο ξεσηκωμός του Κυπριακού Ελληνισμού ενάντια στην αποικιοκρατική Βρετανία δημιούργησε αρνητικές επιπτώσεις στην καθημερινότητα των κυπρίων μεταναστών. Η προσφορά όμως του θείου να μαθαίνει στα παιδιά του σχολείου ευρωπαϊκούς χορούς τον έκανε πολύ δημοφιλή, ειδικά στους γονείς των μαθητών. Αυτό βοήθησε βέβαια και στον τρόπο με τον οποίο τους έβλεπαν στην καθημερινή τους εργασία. Σιγά – σιγά αυξήθηκε το εισόδημά τους γιατί οι γονείς ζητούσαν από το θείο να κάνει ιδιαίτερα μαθήματα χορού στα παιδιά.

Η ευκαιρία για να κάνει δική του επιχείρηση παρουσιάστηκε λίγο αργότερα στο Uralla, ένα προάστιο του Σύδνεϋ. Έστησε το δικό του μαγειρείο και καφέ. Καλός μάγαιρας που σεβόταν τον πελάτη, με το χάρισμα της καλής

επικοινωνίας και με μια υπέροχη σύζυγο να τον βοηθά. Το κατάστημα ήταν κοντά σε υπεραστικό δρόμο και γρήγορα έγινε γνωστό, όχι μόνο για το καλό και ποιοτικό φαγητό, αλλά και για την άποψη εξυπηρέτηση, το χαμόγελο, το εύθυμο χιούμορ και μια υπέροχη οικοδέσποινα με πολύ φινέτσα και καθαριότητα. Έγινε μια μικρή όαση για ξεκούραση των οδηγών και ταξιδιωτών για να συνεχίσουν τις μακρινές τους διαδρομές. Η ανάγκη για περισσότερο προσωπικό δεν άργησε να έρθει. Έτσι μεγάλωσε η επιχείρηση, αυξήθηκε και ο τζίρος των εσόδων και η σωστή διαχείριση. Ο ερχομός του πρώτου παιδιού βρήκε και τους δύο να δουλεύουν σχεδόν ασταμάτητα στο μαγειρείο. Οι τελευταίες μέρες της εγκυμοσύνης ήταν για την θεία οι πιο δύσκολες. Η επίσκεψη όμως ενός πελάτη που ήταν γιατρός έλυσε το πρόβλημα. Ο γιατρός πήρε τη θεία αμέσως στο νοσοκομείο και την φρόντισε μέχρι που γέννησε. Μετά πήγε ο ίδιος τα καλά νέα στον θείο. Ο καλός αυτός άνθρωπος στήριξε και συμπλήρωσε το κενό της απουσίας του θείου. Έτσι η Helen γεννήθηκε στο Amida ένα χωριό κοντά στο Uralla.

Η θεία μετά από μερικές μέρες επέστρεψε στη δουλειά. Το νεογέννητο έμενε σε δωμάτιο πίσω όπου ήταν και ο χώρος διαμονής της οικογένειας και η θεία πηγαινοερχόταν μπροστά πίσω, το τάζε και έτρεχε πάλι στη δουλειά. Οι ανάγκες της δουλειάς ήταν επιτακτικές. Έτσι μεγάλωσε η Helen. Μέχρι τα έξι της χρόνια έζησε σ' αυτό το σπίτι και πολλές φορές η θεία την έχανε γιατί πήγαινε σε διπλανά μαγαζιά και σπίτια. Η θεία φοβόταν γιατί το παιδί κινδύνευε στους δρόμους. Ο Θεός την πρόσεχε, έλεγε πάντα η θεία.

Μετά 6 χρόνια σκληρής δουλειάς, ο θείος και η θεία αποφάσισαν να επιστρέψουν στο Σύδνεϋ όπου θα μπορούσε

και η μικρή Helen να πάει σε ελληνικό σχολείο. Πούλησαν το κατάστημα και με τις οικονομίες που έκαναν αγόρασαν οικόπεδο όπου θα έκτιζαν το δικό τους σπίτι για μια πιο μεγάλη οικογένεια. Εκεί ήταν ο μόνιμος χώρος όπου θα έμενε πια η οικογένεια. Είναι το σπίτι όπου βρίσκομαι τώρα και νιώθω ότι από κάπου θα φανεί και ο θεός. Είναι η βάση της οικογένειας τα τελευταία 30 χρόνια. Εκεί γεννήθηκαν και μεγάλωσαν τα άλλα τρία παιδιά που ακολούθησαν.

Μετά από τις πρώτες περιποιήσεις και το στρώσιμο του τραπεζιού αρχίσαμε την κουβέντα για τον θείο και πόσο άφησε το στίγμα του στην ζωή των εγγονιών του, για τα φαγητά του, τα κηπευτικά και τα φρούτα του, τα παιχνίδια που έπαιζε με τα εγγόνια του, κυρίως τάβλι και σκάκι, αλλά και τους χορούς που τους δίδασκε και έστρωναν γλέντια με χορούς και τραγούδια. Δεν είναι τυχαίο που ο Adam, ο πρώτος εγγονός του, μου ομολόγησε ότι από τότε που πέθανε ο παππούς του δεν ξανάπαιξε τάβλι ή σκάκι. Χάθηκε όλο το ενδιαφέρον αλλά και η μαγεία του παιχνιδιού σαν να τα πήρε μαζί του ο παππούς, μου ομολογεί το παιδί.

Βλέπω γύρω – γύρω, παντού η παρουσία του θείου σε οικογενειακές φωτογραφίες στον τοίχο. Τα φωτογραφικά άλμπουμ και οι βιντεοκασέτες μου δίνουν την εντύπωση ενός πολυτάλαντου ανθρώπου. Οι ομιλίες του σε κοινωνικές εκδηλώσεις, χαρισματικά λόγια που αποσπούσαν ενθουσιώδη χειροκροτήματα. Φαινόταν τόσο άνετος στην επικοινωνία του με τον κόσμο που θα τον ζήλευαν πολλοί πολιτικοί για την ευγλωττία του. Αν ο θεός είχε την ευκαιρία να σπουδάσει είμαι σίγουρη θα γινόταν ένας σπουδαίος επιστήμονας.

Η θεία Πόλα.
Πρωινός καφές και
αναμνήσεις

Ζώντας με αναμνήσεις

Η θεία θέλει να με ξεναγήσει στο σπίτι και με παίρνει στο δωμάτιό της. Μου δείχνει κάτω από το μαξιλάρι την φωτογραφία, τις πιζάμες και τον σταυρό του θείου. Κλαίει, της λείπει πολύ ο σύντροφός της. «Ήμασταν πολύ αγαπημένοι» μου ομολογεί. «Τώρα είμαι σίγουρη ότι μας βλέπει. Αχ! Ήρθε στο σπίτι μας μια κοπέλα από το αίμα σου, από τον τόπο σου η αγαπημένη σου η Ελένη, η κόρη της αγαπημένης σου αδελφής της Αμαλίας. Είναι μαζί μας και μαζί σου Σαμ, αγαπημένε μου». Μου ομολογεί ότι όταν τον χρειαστεί και τον καλεί νιώθει ότι είναι δίπλα της.

Οι στιγμές ήταν έντονα φορτισμένες. Συναισθηματικά ήμουν σε μιαν άλλη διάσταση και ήθελα να αφουγκραστώ και να αγκαλιάσω τη θεία. Είναι τόσο ευαίσθητη, τρυφερή, διάφανη και τόσο αληθινή. Τελευταία δεν νοιάζεται καθόλου για τον εαυτό της κι αυτό προβληματίζει τα παιδιά της. Της

φέρνουν μια Ελληνίδα κοπέλα, να την φροντίζει, να της κάνει συντροφιά και να μιλά τη γλώσσα της που της είναι πιο εύκολο. Την φροντίζουν και τα παιδιά, έρχονται τακτικά και την βλέπουν στο σπίτι της γιατί η ίδια δεν θέλει να φύγει από εκεί που έζησε με τον σύντροφό της για τόσα χρόνια. Είναι ο δικός της κόσμος σ' αυτό το σπίτι. Η συντροφιά της ένα σκυλάκι, πολύ όμορφο και ναζιάρικο. Η θεία ξεχνά πότε το τάισε και κάθε λίγο πάει να το φροντίσει και να του μιλήσει. Φυτεύει και λίγα λαχανικά γιατί της αρέσει αυτή η απασχόληση. Εξ άλλου αυτή ήταν και η απασχόληση του θείου και θέλει να συνεχίσει και η ίδια την παράδοση. Είναι κάτι που την συνδέει ακόμη με τον σύντροφό της.

Ένας περίπατος στο Canada Bay

Ο καιρός ήταν πολύ ωραίος για μια έξοδο να γνωρίσουμε την γύρω περιοχή και να αποφορτιστούμε λίγο. Περιπατώντας στο πεζόδρομο, κτισμένο δίπλα από το νερό σαν σερνόμενο φίδι, δεν χόρταινε το βλέμμα μας την τόση ομορφιά. Η θάλασσα καθώς διεισδύει στην ξηρά, δημιουργεί πανέμορφους κόλπους

Μικρή αποβάθρα
στο Canada Bay

με γραφικές παραλίες και ακρωτήρια με πλούσιο φυσικό περιβάλλον. Πάρκα, χώροι αναψυχής, και καλοχτισμένα σπίτια με κήπους κάνουν το τοπίο μοναδικό σε ομορφιά. Οι αποβάθρες με τις βάρκες και τα φέρρυ για να εξυπηρετούν τις θαλάσσιες συγκοινωνίες από κόλπο σε κόλπο, αλλά και τα σημεία για ψάρεμα με καλάμι για όσους αγαπούν την ενασχόληση αυτή, όλα ήταν εκεί, σε ένα όμορφο ανθρώπινο περιβάλλον.

Σταματάμε σε ένα πάρκο για λίγη ξεκούραση και το μάτι μου πέφτει σε ένα μνημείο. Μια λαξευτή πέτρα που γράφει το ιστορικό για την ονομασία του Canada Bay. Γαλλόφωνοι Καναδοί το 1840 επαναστάτησαν στον Καναδά ενάντια στις Βρετανικές Αρχές. Αφού καταδικάστηκαν, τους εξόρισαν στο Σύδνεϋ στην περιοχή αυτή. Έμειναν εκεί για 2 χρόνια και μετά όσοι επέζησαν μπορούσαν να επιστρέψουν στον Καναδά. Μερικοί όμως προτίμησαν να μείνουν στο Σύδνεϋ. Εξορία στην Αυστραλία ήταν η προσφιλής μέθοδος καταδίκης τα χρόνια εκείνα από τις Βρετανικές αρχές. Εξ άλλου, έτσι είχε αρχίσει ο εποικισμός της χώρας από τους λευκούς.

Η επιστροφή στο σπίτι μετά από τον μαγευτικό μας περίπατο, μας βρήκε με ένα φλιτζάνι καφέ παρέα με τη θεία. Της περιγράψαμε τις εντυπώσεις μας και τον ενθουσιασμό μας για το όμορφο μέρος που διάλεξαν ο θεός και η θεία να ζήσουν. «Όταν ήρθαμε Ελένη μου εδώ να κτίσουμε ήταν ερημιά», μου λέει. «Αλλά ο θεός σου είδε τις προοπτικές της περιοχής, του άρεσε πολύ γιατί θα είχαμε το σπίτι μας κοντά στη θάλασσα που αγαπούσε πολύ και του θύμιζε το χωριό του, ο θεός σου ήταν παθιασμένος με τη θάλασσα». Θυμήθηκα μιαν από τις επισκέψεις του θείου στο χωριό, να καβαλικεύει το γαϊδουράκι και με τον παπού να πηγαίνει

Η θεία Πόλα με την κόρη της, την ξαδέλφη μου Helen

ψάρεμα με καλάμι στις παραλίες του χωριού, όπως συνήθιζαν παλιά στα παιδικά του χρόνια.

Η θεία μας ρώτησε αν είδαμε και το εργοστάσιο του καφέ όπου δούλεψε για ένα διάστημα. Το κτήριο υπάρχει ακόμα σαν μνημείο στην περιοχή. Αρχισε να μας διηγείται τις εμπειρίες της στο εργοστάσιο. Από τις κουβέντες της καταλάβαμε ότι έζησε και τον ρατσισμό. Η υπεύθυνη της γραμμής παραγωγής φερότανε πολύ άσχημα στους μετανάστες και αυτό η θεία δεν το άντεχε. Τόσα χρόνια στην Αυστραλία οι μετανάστες, αν και αναγνωρισμένοι από το κράτος σαν αυστραλοί πολίτες δεν ήταν αρκετό για να εξαλείψουν τον ρατσισμό. Οι διακηρύξεις για πολυπολιτισμική κουλτούρα και για ίσα δικαιώματα περνούσαν πάνω από το κεφάλι πολλών ρατσιστών. Η ξενοφοβία και οι διακρίσεις ήταν στο αποκορύφωμά τους στις δεκαετίες της μαζικής μετανάστευσης. Επίσης τα παιδιά των μεταναστών, αν και

γεννημένα στην Αυστραλία, είχαν να αντιμετωπίσουν παρόμοια προβλήματα, γιατί τους πρόδιδε το μεσογειακό χρώμα, ή ο τρόπος που ντύνονταν ή το σπιτίσιο φαγητό που έπαιρναν στο σχολείο για το μεσημέρι. Τώρα που ακούω αυτά τα πράγματα από πρώτο χέρι αντιλαμβάνομαι τι βίωσαν οι μετανάστες στα πρώτα χρόνια της ζωής τους σε μια ξένη χώρα. Μου λέει η θεία ότι στο λεωφορείο απέφευγαν να μιλήσουν τη γλώσσα τους. Τους γιουχάιζαν.

Ξαφνικά η θεία θέλησε να πάμε μαζί της ένα περίπατο να μας δείξει το εργοστάσιο του καφέ. Με δυσκολία στο περπάτημα λόγω της ηλικίας της, η θεία κι εμείς δίπλα της πήραμε το δρόμο για το εργοστάσιο, λιγότερο από ένα χιλιόμετρο μακριά. Ένωθε ανάλαφρη, γεμάτη ενθουσιασμό.

Το εργοστάσιο του καφέ όπου δούλεψε η θεία

Μας ξεναγούσε στην περιοχή, μας έδειχνε τα σπίτια που ήξερε ότι έμεναν Έλληνες, αλλά μας έλεγε και για τους περιπάτους που έκανε με τον θείο και τα παιδιά, πόσο απολάμβαναν τη θάλασσα και τα πάρκα κατά μήκος της παραλίας. Φτάσαμε κοντά στο εργοστάσιο. Κουράστηκε όμως, γι αυτό κάθισε σε ένα παγκάκι και συνέχισε να μας μιλά για τις εμπειρίες της στα χρόνια που δούλευε εκεί. Στα 85 που ήταν τώρα, η σκέψη της πήγαινε πίσω στα νεανικά χρόνια της δουλειάς και ήθελε να μας μιλήσει, να μοιραστεί με μας τις εμπειρίες μιας ζωής. Αφέθηκε να μιλά για τις δουλειές και τα καταστήματα που άνοιξε ο θείος μετά που ήρθαν από το Uganda στο Σύδνεϋ, πως συνέχισε να βοηθά τον θείο αν και είχαν ήδη αποκτήσει τέσσερα παιδιά. Η φροντίδα των παιδιών δεν της άφηνε χρόνο για άλλες δουλειές. Τον στήριζε όμως όσο μπορούσε.

Από τα χείλη της δεν λείπει ο θαυμασμός για τον σύντροφό της, που τον έχασε στα 77 του χρόνια. Μας διηγείται πόσο καλός ήταν στη δουλειά του. Μετά την πώληση των καταστημάτων ασχολήθηκε με τις πωλήσεις ηλεκτρικών ειδών και έπαιρνε ποσοστά. Είχε ταλέντο στις πωλήσεις, μας λέει. Είχε το χάρισμα να πείθει και να ελκύει πελατεία. Είναι σ' αυτό το διάστημα που ήθελε η θεία να ξαναπάει δουλειά για να απασχολείται κι αυτή. Βρήκε τη δουλειά στο Bushels, το εργοστάσιο του καφέ και τσαγιού που ήταν κοντά στο σπίτι της.

Την ακούσαμε και τη θαυμάζαμε για την αποφασιστικότητά της, ακόμα και για την πρώτη της απόφαση να έρθει στην άλλη άκρη της γης να συναντήσει τον άνθρωπο της φωτογραφίας που αρραβωνιάστηκε. Όταν τη ρώτησα πώς ένιωθε όταν έφτασε στο Σύδνεϋ με μια φωτογραφία στο χέρι σαν μια

άλλη «νύφη» γέλασε. «Ευτυχώς Ελένη μου εγώ φάνηκα πολύ τυχερή, ήταν αυτό που έβλεπα στην φωτογραφία και φανταζόμουν. Άλλες κοπέλες απογοητεύονταν γιατί άλλα έδειχνε η φωτογραφία που κρατούσαν και άλλα έβρισκαν ερχόμενες εδώ. Να ακούσεις ιστορίες και να κλαις». Κρατώντας την από το χέρι πήραμε το δρόμο για το σπίτι. Είδα στο πρόσωπό της ζωγραφισμένη τη χαρά για τη ξενάγηση που μας έκανε και τα όσα μας είπε. Η γλυκύτητα της έκφρασής της τα έλεγε όλα.

Με τα ξαδέλφια και τα παιδιά τους

Το βράδυ μαζί με την οικογένεια της Helen και του Luke πήγαμε σ' ένα εστιατόριο με πολύ όμορφη διακόσμηση. Φυτά αναρριχόμενα σε βράχους, τρεχούμενα νερά με τεχνητό φωτισμό, και με το διάφανο θόλο του κτιρίου να βλέπουμε τα αστέρια και το φεγγάρι. Ήταν μια αξέχαστη βραδυά. Οι συστάσεις με τα παιδιά δεν χρειάζονταν γιατί

Τα ξαδέλφη μου Helen (αριστερά), ο σύζυγός της Luke (δεξιά),
πλαισιώνουν το γιο τους Nathan με τη σύζυγό του Andrea.

τους γνώρισα όταν ήρθαν στην Κύπρο. Οι γυναίκες τους και τα μωράκια τους, ήταν τα νέα πρόσωπα που θα γνώριζα. Είναι τα δισέγγονα του θείου και της θείας. Αχ! Θεΐε μου, σκέφτηκα, τα γονιδιά σου είναι σ' αυτήν την χαρούμενη και όλο ζωντάνια οικογένεια. Πόσο χαϊρόμουν να βλέπω τα παιδιά αυτά, να τα ακούω να μου μιλούν για το ένα, για το άλλο, για την Κύπρο, για τους θείους και τα ξαδέλφια τους που γνώρισαν στην Κύπρο. Είναι τα εγγόνια του θείου και της θείας, μιλούν ελληνικά σαν δευτέρα τους γλώσσα, αλλά αυτό που θαυμάζω είναι οι γνώσεις τους και η αγάπη τους για τον Ελληνισμό, Αυστραλοί τώρα αλλά δεν ξεχνούν την καταγωγή τους και νιώθουν περήφανοι. Οι γυναίκες τους μορφωμένες, καλλιεργημένες, μανούλες πια, η μια από γονείς Αλεξανδρινούς και η άλλη από γονείς Κύπριους. Δεν θυμάμαι αν έφαγα εκείνο το βράδυ από τα τόσα που ήθελα να ακούσω και να αφογκραστώ τα παιδιά αυτά.

Ο Adam, ο πρώτος εγγονός του θείου, μου αποκάλυψε πόσο πολύ εντυπωσιάστηκε από την επίσκεψή του στην Κύπρο, όταν τελείωσε τις σπουδές του. Γνώρισε όλους τους θείους και ξαδέλφια και από την πλευρά του παππού του και από την πλευρά της γιαγιάς. Πήρε μαζί του μια λίστα με ονόματα συγγενών και ήθελε να τους γνωρίσει όλους. Να δει τα παρακλάδια της οικογένειας. Δεν ήθελε να επιστρέψει στην Αυστραλία. Τηλεφώνησε στους γονείς του ότι θέλει να μείνει για πάντα στην Κύπρο. Τόσο εντυπωσιάστηκε, από την αγάπη και τη φιλοξενία. Εδώ είναι η οικογένειά μου, τους είπε, και είναι όλοι καταπληκτικοί. Τελικά τον έπεισε η μητέρα του να επιστρέψει και να το ξανασκεφτεί. Στην επιστροφή γνώρισε την κοπέλα που έμελλε να γίνει γυναίκα του, και έτσι οι σκέψεις για επαναπατρισμό έμειναν ως εκεί. «Νιώθω όμως θεία μου ότι όποτε πάω στην Κύπρο πάω στον

Ο Adam και η σύζυγός του Nicole.

Στιγμιότυπο από τη διασκέδασή μας

τόπο μου. Εκείνος ο τόπος μου μιλά για τους παππούδες και τις γιαγιάδες, για τις ρίζες μου».

Αυτό ήταν ό,τι πιο υπέροχο ήθελα ν' ακούσω εκείνη τη βραδιά. Τον αγκάλιασα και τα δάκρυα μου έτρεχαν ασταμάτητα. Ελληνόπουλα τρίτης γενεάς, Αυστραλοί υπήκοοι και να έχουν στην ψυχή τους τον τόπο του παππού και της γιαγιάς. Αυτές είναι οι καταβολές τελικά, που γίνονται οδοδείχτες, που χαράζουν πορείες, που πραγματικά καθορίζουν την στάση μας στην ζωή. Είναι ο γνήσιος απόδημος Ελληνισμός που βρίσκεται σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης και δίνει το παρόν του πάντα όποτε η πατρίδα τον χρειαστεί. Γι αυτό, δεν πρέπει ποτέ να ξεχνούμε την υλική και ηθική προσφορά των αποδήμων προς την πατρίδα.

Η βραδιά κύλησε πολύ όμορφα, με μεγάλη συναισθηματική φόρτιση, αλλά και χαρά ότι αυτοί οι δυο μετανάστες από δυο φτωχά χωριά της Πάφου, εμπλούτισαν την κοινωνία της Αυστραλίας με νέες γενεές που είναι μεν Αυστραλοί, αλλά

στη ψυχή τους ζει το ελληνικό πνεύμα. Αυτό είναι πιστεύω ένα απαραίτητο στοιχείο για τη συνέχιση του απόδημου Ελληνισμού.

Η μεγάλη χαρά του θείου και θείας ήταν όταν η κόρη τους Stasi ίδρυσε το δικό της νηπιαγωγείο, το City Kidz, και ζήτησε τη βοήθεια των γονιών της στην κουζίνα. Ο θείος και η θεία, συνταξιούχοι πια, μαγειρεύαν για τα μικρά παιδιά με πολλή αγάπη και μεράκι. Εκεί βρίσκονταν και τα εγγόνια τους. Εξ άλλου όλες οι δουλειές τους είχαν σχέση με το ποιοτικό φαγητό. Φρόντιζαν ιδιαίτερα τη διατροφή των μικρών παιδιών. Συχνά έρχονταν οι γονείς των παιδιών και ρωτούσαν να μάθουν το μυστικό της μαγειρικής τους, γιατί τα παιδιά ήθελαν και στο σπίτι τους φαγητό όπως εκείνο του παππού Σαμ και της γιαγιάς Πόλας. «Μεσογειακή διατροφή

Το νηπιαγωγείο της Stasi, City Kidz

Η ξαδέλφη μου Stasi καλωσορίζει ένα παλιό μαθητή της που φέρνει το γιό του στο ίδιο νηπιαγωγείο

και αγάπη» τους έλεγε ο θείος. Η θεία μάθαινε στα παιδιά τραγουδάκια και παραμύθια.

Η Helen εργαζόταν σε λογιστικό γραφείο στο κέντρο του Σύδνεϋ, αλλά μετά ήρθε κι αυτή στο νηπιαγωγείο και έτσι η οικογένεια έστησε μια πολύ καλή επιχείρηση. Πολύ μου άρεσε μια φωτογραφία που δημοσιεύτηκε σε τοπική εφημερίδα. Δείχνει έναν πατέρα που μικρός είχε φοιτήσει στο νηπιαγωγείο της Stasi, να παίρνει τώρα το γιό του στο ίδιο νηπιαγωγείο. Το City Kidz έγινε σημείο αναφοράς στην περιοχή.

Ξενάγηση στο κέντρο του Σύδνεϋ

Η επόμενη επίσκεψή μας ήταν στο κέντρο του Σύδνεϋ με το τρένο. Η Helen ήταν η ξεναγός. Φτάσαμε στο λιμάνι και το βλέμμα μας έπεσε στα μέρη για τα οποία το Σύδνεϋ είναι

Με την ξάδελφη μου Helen στο λιμάνι του Σύδνεϋ

φημισμένο: Η πελώρια γέφυρα του λιμανιού και ο οίκος της όπερας.

Το λιμάνι ήταν σε πλήρη κινητικότητα με τα πρασινοκίτρινα καραβάκια να συνδέουν το κέντρο με τα προάστια ξεκινώντας από έξι αποβάθρες, σαν θαλασσίνα λεωφορεία. Δίπλα, ο υπερυψωμένος σταθμός του Μετρό. Πιο πέρα τα πανύψηλα κτίρια στην εμπορική ζώνη της πόλης. Θαυμάσαμε τη μεγάλη γέφυρα, ορόσημο της πόλης που για πολλά χρόνια συμβόλιζε τη νέα ζωή για χιλιάδες μετανάστες, αφού ήταν από τα πρώτα πράγματα που έβλεπαν καθώς το καράβι έμπαινε στο λιμάνι.

Με την ευκαιρία αυτής της επίσκεψης, μάζεψα και μερικές πληροφορίες σχετικά με το ιστορικό της γέφυρας. Κατασκευάστηκε το 1932 με σχεδιαστή τον John Bradfield ο οποίος και θεωρείται ο πατέρας της γέφυρας γιατί κατάφερε

με τις κατασκευαστικές του ικανότητες να κάμει ένα όνειρο πραγματικότητα. Η γέφυρα συνδέει τη βόρεια με την νότια πλευρά του λιμανιού. Είναι κατασκευασμένη από ατσάλι και έχει μήκος 1150 μέτρα. Η επιφάνειά της καλύπτει όσο εμβαδόν έχουν 60 γήπεδα ποδοσφαίρου. Διαθέτει 8 λωρίδες αυτοκινητόδρομου, 2 σιδηροδρομικές γραμμές, ποδηλατόδρομο και πεζόδρομο για εύκολη πρόσβαση στην πόλη. Είναι ένα αξιοθαύμαστο έργο μηχανικής και αρχιτεκτονικής τέχνης. Η γέφυρα, εκτός από την υπέροχη θέα στην πόλη, προσφέρει στον επισκέπτη και την ευκαιρία για αναρρίχηση. 134 μέτρα πάνω από το νερό, είναι σαν να πετάς. Τους τολμηρούς ορειβάτες προστατεύει από μοιραία πτώση ένα μικρό κάγκελο κι ένας κρίκος που τους κρατά δεμένους σε συρματοσχοινο ασφαλείας. Οπωσδήποτε η θέα από εκεί ψηλά πρέπει να είναι μεγαλειώδης, αλλά η δική μου τόλμη δεν είναι αρκετή για μια τέτοια περιπέτεια.

Το άλλο θαυμαστό έργο δίπλα από το λιμάνι του Σύνδνεϋ είναι το κτίριο της όπερας, που σχεδιάστηκε από τον Δανό αρχιτέκτονα Jørn Utzon. Η σύλληψη της ιδέας του έργου αλλά και η εκτέλεσή του είναι μοναδική. Η κατασκευή του κτιρίου άρχισε το 1956 και τελείωσε το 1973. Μαζί με τη γέφυρα αποτελεί το σήμα κατατεθέν της πόλης. Άλλοι παρομοιάζουν το κτίριο με πανιά ιστιοφόρου και άλλοι με γιγαντιαία όστρακα το ένα μέσα στο άλλο. Λόγω του παράξενου σχήματος, η εικόνα της αλλάζει από κάθε οπτική γωνία. Πάντως, από όποια οπτική γωνία βλέπει κανείς αυτό το κτίριο, η εμφάνισή του είναι εντυπωσιακή. Θεωρείται αριστούργημα της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Κάθε πλακάκι που καλύπτει τους θόλους κόπηκε σε συγκεκριμένο σχήμα, διαφορετικό από τα υπόλοιπα. Η πέτρινη βάση και τα

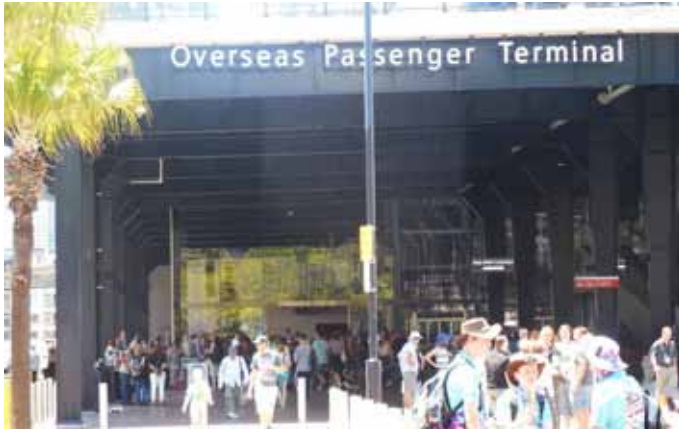

Με τον σύντροφό μου στο κτίριο της όπερας

σκαλοπάτια είναι εμπνευσμένα από ναούς των Μάγια και των Αζτέκων.

Σήμερα, ο οίκος της όπερας του Σύδνεϋ είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα τέχνης παγκοσμίως. Λειτουργεί όλο το εικοσιτετράωρο και τις τριακόσιες εξήντα πέντε μέρες του χρόνου, αφού τουλάχιστον ένα από τα τμήματα του κτιρίου είναι πάντα ανοιχτό. Έχει αίθουσες κονσέρτων, δυο σκηνές για θεατρικές παραστάσεις, πολλά στούντιο και χώρους για μουσικές ηχογραφήσεις. Κάθε χρόνο δίνονται περίπου 1700 παραστάσεις, που τις παρακολουθούν περίπου 1.250,000 θεατές. Την επισκέπτονται 7.500.000 άνθρωποι ετησίως. Δίκαια θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της Αυστραλίας.

Περιπλανηθήκαμε στην πλατεία, ανεβήκαμε τα σκαλιά του κτιρίου της όπερας και θαυμάσαμε την ομορφιά του κόλπου και το λιμάνι. Στο βάθος διακρίνεται μια νησίδα.

Εκεί μας εξηγεί η ξαδέλφη μου υπάρχουν ακόμα οι φυλακές βαρυνοιτιών τους οποίους έφερναν από τις αποικίες οι Βρετανοί. Σήμερα οι φυλακές διατηρούνται σαν μουσείο. Η περιδιάβασή μας στους δρόμους του λιμανιού μας έφερε στην αποβάθρα, στο «Overseas Passenger Terminal». Εκεί όπου έφταναν τα καράβια των μεταναστών και διοχετεύονταν στα διάφορα εργοστάσια για δουλειά. Εκεί έφταναν και οι «νύφες», με μια φωτογραφία στο ένα χέρι και στο άλλο μια βαλίτσα.

Επιβλητικά τα ογκώδη παλιά κτίρια, κτισμένα με πέτρα πελεκητή. Σε μιά πλατεία, μια σκαλιστή πέτρα σε τρίπτυχο έχει θέμα την εποίκηση της χώρας από τους λευκούς: Ο κατάδικος δεμένος στα πόδια με αλυσίδες, ο ελεύθερος μετανάστης και ο αστυνομικός «The convict, the settler and the policeman». Είναι όλα αυτά μέρος της ιστορίας της Αυστραλίας γι αυτό και η ανάδειξή τους σήμερα σαν μνημεία σε εκθεσιακούς χώρους και πλατείες. Αξιοπρόσεκτη ήταν η

Μια επιγραφή στο πεζοδρόμιο στην περιοχή Rocks

εικόνα ενός κλέφτη πορτοφολά στη Βρετανία, όπου έκλεψε το πορτοφόλι κάποιου πρίγκιπα. Τον καταδίκασαν και τον έστειλαν να κάνει την ποινή του στην Αυστραλία. Αργότερα, μετά την απόλυσή του από τις φυλακές, έγινε αστυνόμος.

Η περιοχή που ονομάζεται Rocks είναι η πιο αυθεντική βικτωριανή γειτονιά της πόλης. Σήμερα, πληθώρα από εστιατόρια, καφέ, γκαλερί, καταστήματα, μπυραρίες, καθώς και ένα υπαίθριο παζάρι φιλοξενούν χιλιάδες επισκέπτες.

Σ' αυτή την περιοχή, πριν γίνει ο πρώτος οικισμός των λευκών, έφτασαν οι πρώτοι κατάδικοι που έστειλε η Αγγλία για να ξαλαφρώσει τις φυλακές της. Το 1788 είχαν φτάσει οι πρώτοι 730 άνδρες και γυναίκες κατάδικοι. Δυο χρόνια αργότερα κατέφθασε η δεύτερη αποστολή καταδίκων και με τη τρίτη αποστολή ο πληθυσμός της πόλης έγινε 4000. Οι κατάδικοι έκαναν καταναγκαστικά έργα σε φάρμες, δρόμους, και κυβερνητικά κτίρια. Μετά από λίγα χρόνια άρχισαν να φτάνουν και ελεύθεροι άποικοι στους οποίους η κυβέρνηση παρεχώρησε μεγάλα τεμάχια γης, για γεωργικούς ή κτηνοτροφικούς σκοπούς.

Τα πρώτα σπίτια του Σύννεϋ άρχισαν να κτίζονται γύρω

Πλατεία, καταστήματα και κόσμος στη περιοχή Rocks

και πάνω στα βράχια (Rocks), από όπου πήρε η περιοχή το όνομά της. Αρχικά χτίστηκαν αποθήκες, μαγαζιά, πανδοχεία και ταβέρνες. Οι δρόμοι στρώθηκαν με πέτρες και κατασκευάστηκε μια μικρή προκυμαία. Όμως η ζωή ήταν δύσκολη και η αποικία αντιμετώπιζε το φάσμα της πείνας για 15 χρόνια.

Σήμερα, πολλά καταστήματα, καφέ, εστιατόρια και ξενοδοχεία, παλιά και καινούργια, συνθέτουν τέλειες εικόνες με φόντο τη θάλασσα. Τις Κυριακές, στο υπαίθριο παζάρι προσφέρονται προς πώληση όλων των ειδώνπραμάτειες, καλαίσθητα souvenirs, ξυλόγλυπτα διακοσμητικά και χρηστικά αντικείμενα. Επίσης τα περίφημα μποτάκια Ugg υπάρχουν σε μεγάλη ποικιλία χρωμάτων και σχεδίων. Τα πρωτοφόρεσαν οι προβατοβοσκοί της Αυστραλίας προτού τα ανακαλύψει η διεθνής μόδα και τα προωθήσει στη διεθνή

αγορά. Επίσης, αναμνηστικά είδη που παριστάνουν ήθη και έθιμα των ιθαγενών της Αυστραλίας υπάρχουν σε αφθονία.

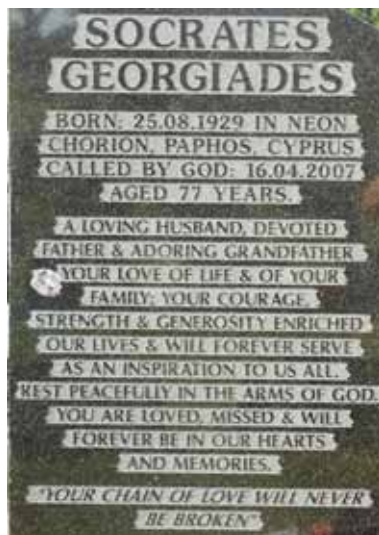
Δίκαια πιστεύω το Σύδνεϋ δέχεται τόσους πολλούς επισκέπτες από όλον τον κόσμο για να θαυμάσουν τις τόσες ομορφιές που έχει να προσφέρει.

Στον τάφο του θείου

Η συνέχεια της επίσκεψης μας στο Σύδνεϋ ήταν στο χώρο όπου αναπαύεται ο θείος Σωκράτης. Μια πολιτεία από τάφους και διαφορετικό χώρο για κάθε θρήσκευμα. Πάντως σ' όποιο δόγμα κι αν πίστευαν, τώρα είναι όλοι συμφιλιωμένοι και δεν έχουν καμία διαφορά. Δεν φωνάζουν, δεν μαλώνουν, δεν διεκδικούν τίποτα.

Ο τάφος του θείου, περιποιημένος, αναφέρει το χωριό και τη χώρα που γεννήθηκε, πότε έφτασε στην Αυστραλία και πότε έφυγε από τη ζωή. Και ένα μήνυμα: « Η αλυσίδα που μας ενώνει δεν θα σπάσει ποτέ». Αυτό είναι το κυριότερο μήνυμα που πρέπει να υπάρχει στο μυαλό και στην καρδιά μας. Γι' αυτό τον οικογενειακό δεσμό προσπαθούσε ο θείος, αν και ήταν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Ποτέ δεν έπαψε να είναι παρών στην οικογένεια και στην πατρίδα.

Δάκρυσα εκεί στην τελευταία κατοικία του θείου, γιατί πάντα ήθελε να επιστρέψει στην πατρίδα, κι όμως τελικά έμεινε για πάντα στη θετή του πατρίδα. Βλέπω όμως το

σακουλάκι με το χρώμα από τον τάφο των γονιών του που έφεραν τα παιδιά του από την Κύπρο. Εξ άλλου δεν θα μπορούσε μακριά από την αγαπημένη του σύντροφο, από τα παιδιά και τα εγγόνια του. Οι ρίζες που έριξε στο χώμα της Αυστραλίας δίνουν παραφυάδες, παρακλάδια και απλώνουν παντού. Το δικό του λίπασμα θα δώσει τροφή στο νέο δέντρο που ανθίζει στο Σύδνεϋ. Σκέφτομαι όμως και τον άλλο θείο, τον Νίκο, που δεν ξέρουμε που είναι θαμμένος γιατί δεν έχουμε καμία επαφή με τα παιδιά του. Έχουν χαθεί στην απεραντοσύνη της Αυστραλίας.

Το προσκύνημά μου τέλειωσε. Αποχαιρέτισα νοερά όλους τους συμπατριώτες που αναπαύονται στα κοιμητήρια της Αυστραλίας. Είμαι σίγουρη, πολλοί θα ήθελαν να βρίσκονται στον τόπο που πρωτοείδαν το φως, που γεύτηκαν την αγάπη και την αγκαλιά της μάνας, που έκαναν τα πρώτα βήματα, εκεί που ίδρωσαν και ξαπόστασαν, στη βρύση που ξεδίπασαν, εκεί που έφαγαν ψωμί και ελιά, στο πέτρινο σπιτάκι με την «τσιμινιά».

Ένα δροσερό αεράκι πέρασε από πάνω μου σαν χάδι. Πιστεύω ο θείος με έβλεπε και με χαϊδεψε με τον δικό του τρόπο. Μου έστελλε το μήνυμά του: «Η αλυσίδα που μας ενώνει δεν θα σπάσει ποτέ.»

Το βράδυ μας βρήκε σε εστιατόριο Ελλήνων μαζί με τον Chris, το τρίτο παιδί του θείου και θείας, και την γυναίκα του, Penny. Ήρθαν από μακριά για να μας δουν. Χάρηκα γι' αυτά τα ελληνόπουλα που γεννήθηκαν στην Αυστραλία, δεύτερης και τρίτης γενεάς, και έχουν σαν πρωταρχικό στόχο την μόρφωση. Αποκτούν δεξιότητες σε ακαδημαϊκούς και τεχνικούς κλάδους. Παρ' όλο που οι δυσκολίες και οι

προκλήσεις είναι πολλές, διαπρέπουν στις δουλειές τους και μας κάνουν περήφανους. Τους βλέπω σαν τους καλύτερους πρεσβευτές του ελληνισμού.

Η οικογενειακή σύναξη στης θείας, με τα παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα, γέμισε το σπίτι με φωνές ελληνικές και αυστραλέζικες. Όλοι χαρούμενοι για το σμίξιμο και τις αγκαλιές. Αλλά για μας τους επισκέπτες τελείωσαν οι μέρες και σε λίγο θα αναχωρήσουμε για το αεροδρόμιο.

Η θεία απαρηγόρητη έστειλε φιλία και χαιρετισμούς σε όλους γιατί ξέρει ότι δεν μπορεί πια να ταξιδέψει και να επισκεφθεί τον τόπο της και τους συγγενείς της. Σφιχταγκαλιαστήκαμε, και ευχηθήκαμε να ξαναειδωθούμε

Αποχαιρετώντας τη θεία

το συντομότερο δυνατό. Πολύ θα ήθελα να κάνω πάλι αυτό το ταξίδι, να συνεχίσουμε την κουβέντα μας, και να θυμηθούμε τα παλιά. «Ελένη μου, νιώθω ότι ήρθε στο σπίτι μου ο θεός σου γιατί του μοιάζεις στον χαρακτήρα», μου λέει. «Είναι η αγάπη που νιώθω για όλους εσάς θεία μου», τη διαβεβαιώνω.

Τα δάκρυα έτρεχαν ασταμάτητα. Την ευχαρίστησα, την ξαναφίλησα και μπήκα στο αυτοκίνητο του Luke και της Helen για το αεροδρόμιο. Ένιωσα ότι άφηνα πίσω μου ένα αξιαγάπητο πρόσωπο, χωρίς να ξέρω αν θα μπορέσω ποτέ να την ξαναδώ. Δεν άνοιξα το στόμα μου να πω μια λέξη, δεν μπορούσα να εκφράσω τα συναισθήματά μου. Ένα

Αναμνηστικές φωτογραφίες σε αλπούμ της θείας

βουβό κλάμα και τίποτα άλλο. Ο σύντροφός μου με άφησε στη σιωπή μου γιατί ήξερε ότι χρειαζόμουν χρόνο για να διαχειριστώ αυτές τις συγκινήσεις. Ξέρει κι αυτός τι θα πει να είσαι μετανάστης.

Αποχαιρέτισα τα ξαδέλφια μου με την υπόσχεση να κρατήσουμε εκείνη την αλυσίδα δυνατή, με κάθε τρόπο, και πάνω από όλα με την Αγάπη. Ο Luke με αποχαιρέτισε με μια δήλωση που με έκανε να βγω από το συναισθηματικό λήθαργο: «Θα σου πω κάτι Ελένη μου. Εσύ και η Helen γεννηθήκατε σε δυο διαφορετικούς κόσμους κι όμως γνωρίζοντάς σε πιο πολύ αυτές τις μέρες, είστε σαν δυο σταγόνες νερό, με τις ίδιες ανησυχίες, τα ίδια ενδιαφέροντα, αγαπάτε τον Ελληνισμό, οτιδήποτε ελληνικό, και οι δυο είστε παθιασμένες με την ιστορία και τη φύση. Είναι απίστευτο και όμως είναι η αλήθεια». «Το κατάλαβα και εγώ αλλά δεν τόλμησα να πω τίποτα, είναι ότι καλύτερο ήθελα ν' ακούσω Luke και σε ευχαριστώ από καρδιάς. Τα γονίδια είναι εκεί και μας καθορίζουν» του λέω.

Γράφω αυτές τις λέξεις ευρισκόμενη πίσω στην πατρίδα, αναλογιζόμενη αν και τότε θα ζαναδώ τη θεία. Το προσκύνημα πραγματοποιήθηκε! Μακάρι να με αξιώσει ο Θεός να το ζανακάνω! Είναι και ο τάφος του θείου Νίκου, που για μένα παραμένει σαν εκκρεμότητα.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η παρουσία του Κυπριακού Ελληνισμού στην Αυστραλία παρατηρείται από τις αρχές του 20ου αιώνα. Ακριβή αριθμό μεταναστών δεν έχουμε μέχρι το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τούτο γιατί Κύπριοι μετανάστευαν στους Αντίποδες ως ναυτικοί σε βρετανικά πλοία, ή πολλοί πήγαιναν μέσω άλλων χωρών, Αιγύπτου, Ελλάδας, Αγγλίας ή Αμερικής.

Το βιβλίο «Η Κυπριακή Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Αποστόλου Ανδρέα Sunshine», γραμμένο από την αγαπητή φίλη και συμμαθήτρια Γεωργία Γιαννή, περιέχει σημαντικές πληροφορίες για τους πρωτοπόρους μετανάστες από Ελλάδα και Κύπρο. Η συγγραφέας είναι και αυτή μετανάστης. Μετά από τις σπουδές της στην Αμερική, βλέποντας τις δυσκολίες για διορισμό στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου, αποφάσισε να μεταναστεύσει στην Αυστραλία, όπου και γνώρισε τον μέλλοντα σύζυγό της, Γιάννη.

Η Γεωργία δραστηριοποιήθηκε στην ελληνικουπριακή κοινότητα του Sunshine όπου και είχε την ευκαιρία να διδάξει και να κάνει εκτεταμένες έρευνες σχετικά με την

ιστορία της μετανάστευσης από Ελλάδα και Κύπρο. Το βιβλίο της Γεωργίας είναι μέρος της διατριβής της σε επίπεδο Masters από το Latrobe University. Με όλο το θάρρος και την πολύχρονη φιλία μας, παραθέτω μερικές πληροφορίες από το θαυμάσιο αυτό βιβλίο, που αναφέρονται στην πρώιμη Κυπριακή μετανάστευση.

Μετανάστες από την Κύπρο εγκαταστάθηκαν

στην Αυστραλία από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Στη Μελβούρνη εγκαταστάθηκαν στα 1892 ο Παύλος Χριστοδούλου, ο οποίος άνοιξε εστιατόρια στη Flinders Street, ο Κλήμης Θεοδοσίου, που πουλούσε καπνό και τσιγάρα και ο Χάρης Θεοτόκης ο οποίος διηύθυνε εμπορικό κατάστημα στο Carlton. Ο Νεόφυτος Πέτρου έφτασε στην Αυστραλία το 1909 και υπηρέτησε στον αυστραλιανό στρατό κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Για να τον τιμήσει η αυστραλιανή κυβέρνηση του παραχώρησε πάγκο έξω από το κεντρικό ταχυδρομείο της Μελβούρνης όπου πουλούσε οπωρικά.

Πολλοί από τους πρώτους μετανάστες ταξίδευαν με διαφορετικά ονόματα στην Αυστραλία, όπως για παράδειγμα ο Σάββας Τσερκετζής που έφτασε το 1914 με το όνομα Στέφανος Ξένος. Άλλοι απεφάσισαν να αγγλοποιήσουν τα ονόματά τους ή να τα συντομεύσουν, ενώ μερικοί πήγαν ως τούρκοι, βρετανοί ή έλληνες υπήκοοι. Ένας από αυτούς

ήταν ο Γιάννης Αδαμίδης πού έφτασε στο Σύννεϋ στις αρχές του 1923 ως έλληνας υπήκοος. Ας μή ξεχνάμε ότι αυτή την περίοδο η Κύπρος ήταν κάτω από Βρετανική κυριαρχία, επομένως οι κύπριοι θεωρούνταν βρετανοί υπήκοοι.

Αρκετοί κύπριοι πήγαν στο Σύννεϋ μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως ο Λεμεσιανός Παρασκευάς Μιχάλης το 1925 και ο μεγαλοεπιχειρηματίας Βασίλης Σπανός το 1928. Ακολούθησαν ο Πήτερ Εργατούδης, ο Γιάννης Εργατούδης, ο Γιάννης Σταυρινίδης, ο Γιάννης Μιλούδης, ο Λοΐζος Αλιβιάδης, ο Ανδρέας Σπανός, ο Γιάννης και ο Βασίλης Λούης. Ο Ανδρέας Σπανός δημιούργησε ένα από τα μεγαλύτερα κρεοπωλεία στην Αυστραλία και έκανε τις μεγαλύτερες εξαγωγές κρεάτων στη Ρωσία.

Πολλές και διάφορες πληροφορίες για την μετανάστευση από Ελλάδα και Κύπρο παραθέτει η Γεωργία Γιαννή στο βιβλίο της, το οποίο βρήκα πολύ ενημερωτικό και πάρα πολύ ενδιαφέρον.

Η περιπέτεια του Νίκου Καϊσιάρη

Πολλές και συγκλονιστικές ιστορίες για τη ζωή των μεταναστών έχουν καταγραφεί στην ιστορία της μετανάστευσης. Στις περισσότερες φορές άνθρωποι, στην προσπάθειά τους για μια καλύτερη ζωή σε ξένα μέρη, βρίσκονταν μπροστά σε απρόβλεπτες και επικίνδυνες καταστάσεις τις οποίες έπρεπε να αντιμετωπίσουν με όποιο τρόπο μπορούσαν. Σε ορισμένες τέτοιες περιστάσεις, ο μετανάστης αποκτά ηρωική μορφή που συνεχίζει να ζει στη μνήμη και φαντασία των νεότερων γενεών.

Σε μια τέτοια μορφή αναφέρεται και η ιστορία που ακολουθεί, μια συγκλονιστική περιπέτεια που, στη μακρό-

χρονη πορεία της συνοδευόταν από απερίγραπτες αγωνίες και πόνους, αλλά ευτυχώς είχε αίσιο τέλος και άφησε αξιοθαύμαστα παραδείγματα ηρωισμού, αυτοθυσίας και φιλανθρωπίας.

Άκουσα αυτή την ιστορία πριν μερικά χρόνια από μια γριά, συγχωριανή μου και συγγενή του ήρωα της ιστορίας, Νίκου Καϊσιάρη. Μεταδίδω την ιστορία όσο αυθεντικά η μνήμη μου επιτρέπει.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, οι συνθήκες επιβίωσης στο μικρό «Νέο Χωριό» της επαρχίας Πάφου ήταν δραματικές, ειδικά όταν μια οικογένεια έχανε τον προστάτη της. Το 1901 γεννιέται το πρώτο παιδί της οικογένειας του Γιώργου και της Στυλιανής Καϊσιάρη. Ακολουθούν άλλα πέντε παιδιά μέχρι το 1911. Η οικογένεια ζούσε σε μια σπηλιά στο δάσος του Ακάμα, γιατί εκεί έφτιαξαν τα υποτυπώδη καλύβια και μάντρες, αφού οι γονείς ήταν βοσκοί.

Το έτος 1912 ήταν πολύ δύσκολο και τραγικό για την οικογένεια, γιατί πέθανε ο πατέρας από κάποια ασθένεια. Η μάνα πώς να στηρίξει την οικογένεια μόνη της; Όσο και αν η τοπική κοινωνία βοήθησε, όσο κι αν τα παιδιά ρίχτηκαν στη βιοπάλη από μικρά, ο αγώνας ήταν άνισος. Δεν έφτανε ο πρώτος θάνατος του προστάτη τους, στα δεκαπέντε της μετά από μόλυνση στο πόδι πέθανε και η Θεοδώρα, το τελευταίο παιδί της Στυλιανής. Δυστυχώς τέτοιες ήταν οι συνθήκες τότε, γιατί δεν υπήρχαν γιατροί, και οι πρακτικές θεραπείες και γιατροσόφια δεν ήταν αρκετά για να θεραπεύσουν σοβαρές ασθένειες. Είναι εξ άλλου γνωστό όταν ρωτούσες κάποια γυναίκα πόσα παιδιά είχε, σου έλεγε πόσα έκανε και πόσα επέζησαν.

Η πραγματικότητα πολύ σκληρή για την φτωχή αυτή

οικογένεια. Έτσι πήρε την απόφαση η Μάνα να στείλει τον πρωτότοκο γιο στην Αίγυπτο, σε οικογένεια χωριανών της, για να βοηθά στις δουλειές, και να μάθει και γράμματα. Σε ηλικία 12 χρονών βρίσκεται στην Αίγυπτο. Προσπαθεί να επιβιώσει κάνοντας διάφορες δουλειές και θελήματα για ένα κομμάτι ψωμί. Γράμματα λίγα έμαθε αλλά το κοσμοπολίτικο περιβάλλον της Αιγύπτου, η συνάφεια με τον κόσμο, το κοφτερό μυαλό αλλά και η θέληση να στηρίξει την οικογένειά του στην Κύπρο ήταν όπλα ισχυρά για να προχωρήσει.

Με την έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την παρουσία Αυστραλών και Νεοζηλανδών στην Αίγυπτο, ο νεαρός Νίκος εντάχθηκε στις δυνάμεις αυτές σαν εθελοντής. Η Μάνα και τα αδέρφια του στην Κύπρο δεν γνώριζαν για την απόφασή του, θα το μάθαιναν όμως πολύ αργότερα, μετά τη λήξη του πολέμου. Έλαβε μέρος στην εκστρατεία της Καλλίπολης το 1915. Οι μάχες ήταν σκληρές με χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες. Για τους στρατιώτες στα χαρακώματα οι κακουχίες αφάνταστα σκληρές.

Είναι γνωστά πια τα αποτελέσματα αυτής της εκστρατείας. Ο νεαρός Νίκος πληγώθηκε και στην συνέχεια έχασε την μνήμη του. Σαν βρετανός υπήκοος παρέμεινε με τους Αυστραλούς πληγωμένους και κατέληξε στην Αυστραλία. Χωρίς να θυμάται τίποτα από το παρελθόν του, αφού ανάρρωσε από τα τραύματά του, παρέμεινε στην Αυστραλία.

Μετά από πολύχρονη θεραπεία η υγεία του επανήλθε κάπως, αλλά με μειωμένη τη μνήμη του. Δεν θυμόταν πολλά από τα περασμένα της ζωής του. Ωστόσο οι δικοί του στην Κύπρο, αφού πληροφορήθηκαν από τους Αιγυπτιώτες συγγενείς τους ότι είχε καταταγεί ως στρατιώτης με τους Αυστραλούς εθελοντές, συνέχισαν τις έρευνες μέσω της

Αυστραλιανής πρεσβείας. Η μάνα του όμως του έκανε μνημόσυνα γιατί δεν πίστευε ότι ζούσε ο γιος της.

Η έρευνα των αυστραλιανών αρχών μετά από χρόνια έφερε καρπούς. Αφού εντόπισαν τον Νίκο, τον ενημέρωσαν για τις έρευνες των δικών του από την Κύπρο. Η μνήμη του κάτι του έλεγε για την Κύπρο, για τη μάνα του την «Καϊσιάρου» και για τα αδέρφια του. Σιγά-σιγά και με τις θεραπείες που έκανε όλα τα χρόνια της παραμονής του στην Αυστραλία, το 1935 μπόρεσε να ταξιδέψει στην Κύπρο, χωρίς κανείς από τους δικούς του να γνωρίζει για την επιστροφή του. Είχαν πληροφορηθεί βέβαια από την Αυστραλιανή πρεσβεία ότι ήταν ζωντανός, αλλά παρουσίαζε κάποιο πρόβλημα με τη μνήμη του.

Παρουσιάστηκε στο κέντρο του χωριού όπου βρισκόταν το καφενείο, με ένα διερμηνέα γιατί δεν μιλούσε πια την Ελληνική γλώσσα, και οι μόνες Ελληνικές λέξεις που έλεγε ήταν «Μάνα Καϊσιάρου». Ο διερμηνέας όμως εξήγησε ότι ο ξένος ήταν ο Νίκος Καϊσιάρης και ήλθε από την Αυστραλία για να δει τη μάνα του και τα αδέρφια του. Τα αδέρφια του Χαμπής και Φίλιππος ήταν παρόντες και δεν πίστευαν αυτά που άκουαν και έβλεπαν. Είχε αλλάξει τόσο που δεν τον κατάλαβαν. Δεν άργησαν να ειδοποιήσουν και τη μάνα τους η οποία έφτασε στο καφενείο να δει το γιο της. Τον φιλούσε και δεν το πίστευε ότι τον είχε στην αγκαλιά της μετά από τόσα χρόνια χαμένος. Τα δάκρυστά της δεν είχαν τέλος. Ο πόνος τόσα χρόνια ξεχείλισε και έγινε ποτάμι από δάκρυα. Επιτέλους όμως μπήκε και λίγη χαρά στο φτωχικό της μετά από τόσες απώλειες, ταλαιπωρίες και αγωνίες για τον πρωτότοκο γιο της.

Ο Νίκος πόνεσε πάρα πολύ βλέποντας τόσα παιδιά

Ο Νίκος Καϊσιάρης

στο χωριό ξυπόλητα και ρακένδυτα. Θυμήθηκε ίσως τον εαυτό του όταν ήταν κι αυτός μικρός να τριγυρνά και να δουλεύει ξυπόλητος. Έδωσε οδηγίες στους παπουτσήδες του χωριού να πάρουν μέτρα και να κάνουν παπούτσια για κάθε παιδί. Φρόντισε επίσης και για την ένδυσή τους. Έδινε ότι μπορούσε σε όσους είχαν ανάγκη. Φρόντισε για μια γυναίκα πού είχε προσβληθεί με τύφο να πάει σε γιατρό. Μέχρι και το χρυσό ρολόι που φορούσε

το έδωσε στον αδελφό του. Τους φρόντιζε όλους για ένα χρόνο, όσο κράτησε η παραμονή του στο χωριό.

Σιγά-σιγά πράγματα και καταστάσεις της παιδικής του ηλικίας φώτισαν το θολό μυαλό του. Η συναισθηματική φόρτιση που δέχτηκε ήταν τέτοια που τον συντάραξε. Αλλά και η πολλή αγάπη που δέχτηκε τον βοήθησαν να συνδεθεί ξανά με την οικογένεια και με το χωριό. Περπάτησε τα μονοπάτια που μικρός πήγαινε τα ζώα στη βοσκή. Ζήτησε να τον πάρουν στους «Ασπρόσπηλιους» όπου εκεί μέσα τον γέννησε η μάνα του. Εκεί έκλαψε καθώς θυμήθηκε τις συνθήκες που ζούσαν, την αρρώστια του πατέρα του, τις στερήσεις, αλλά και τον αγώνα της μάνας να τους φροντίσει και μη μπορώντας να τα βγάλει πέρα τον έστειλε στην Αίγυπτο.

Επιστρέφοντας στην Αυστραλία, ο Νίκος φρόντισε για την οικογένειά του και πιο πολύ για τη μητέρα του, στέλλοντας κάθε μήνα ένα μικρό έμβασμα. Παντρεύτηκε με Ιταλίδα αλλά δεν απέκτησαν παιδιά.

Με την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου βρίσκεται πάλι στο μέτωπο με τις Αυστραλιανές δυνάμεις στη Νέα Γουϊνέα. Ευτυχώς επέζησε της φρίκης του πολέμου και επιστρέφοντας πάλι στην Αυστραλία η πρώτη του έγνοια ήταν να ενημερώσει τους δικούς του στη Κύπρο. Η μητέρα του όμως δεν ζούσε πια, κάτι που τον λύπησε αφάνταστα. Η αγάπη και οι ευχές της μάνας του έδιναν δύναμη και κουράγιο στη ζωή, και πάντα τον συνόδευαν όπου και να βρισκόταν.

Η μεταπολεμική περίοδος βρήκε όλη την υφήλιο ρημαγμένη, και ξέροντας ότι τα ανίψια του δεν θα είχαν δουλειά στη φτωχή Κύπρο άρχισε τις διαδικασίες για να τους φέρει στην Αυστραλία. Όσα ανίψια του πήγαν, τα αποκατάστησε σε δουλειές που είχε ο ίδιος, και βοήθησε να σπιτώσει τις ανεπιές του. Στη συνέχεια πολλοί άλλοι νέοι από το χωριό ακολούθησαν με το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα της δεκαετίας του '50. Τους παρελάμβανε, τους φιλοξενούσε και φρόντιζε για εξεύρεση εργασίας για τον καθένα. Δίκαια ο Νίκος Καϊσιάρης θεωρείται ο πατρική μορφή από τους νέους μετανάστες του Νέου Χωριού.

Η Αυστραλιανή Κυβέρνηση τον παρασημοφόρησε για την προσφορά του τόσο στον Α΄ όσο και στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Πέθανε στο Σύδνεϋ πλήρης ημερών χωρίς να έχει επισκεφθεί ξανά την πατρίδα, αλλά πάντα ήταν στη σκέψη του φροντίζοντας τους συμπατριώτες του μετανάστες που πήγαιναν για ένα καλύτερο μέλλον. Πάντα ήταν στην αποβάθρα του Σύδνεϋ να τους περιμένει. Έτσι στους πρώτους

που έστειλε πρόσκληση το 1947 ήταν στους Χρύσανθο Πουρουτή και Κυριάκο Πάτσιο.

Το 1948 άρχισε η ομαδική μετανάστευση από το χωριό προς το Σύδνεϋ με δεκαεπτάχρονα και δεκαοχτάχρονα αγόρια. Οι γυναίκες θα έφευγαν στην επόμενη πενταετία. Ήταν ο Νικόλας Πουρουτή, ο Σωκράτης και Νίκος Γεωργιάδης, αδέρφια της μητέρας μου, ο Παύλος και Όμηρος Μεννέ, ξαδέρφια της μητέρας μου, ο Στέφανος Καρρράς, ο Μιχάλης Διάκος, ο Ανδρέας Χαραλάμπους, ο Γιάγκος Στυλιανού 17 μόλις χρονών, ο Χαράλαμπος Ιωάννου, ο Σάββας Καννής ο οποίος επέστρεψε, ο Χρύσανθος Χάρπας κι αυτός επέστρεψε γιατί αρρώστησε και έκαναν έρανο οι απόδημοι για να τον βοηθήσουν να επαναπατριστεί. Επίσης ο Νικόλας Λιονταρής, ο Αντρέας Μικελλίδης, ο Αχιλλέας Κουλλουράς, ο Αντρέας Πέππος, ο Χάρης Παπής, ο Νίκος Χ΄ Θεοδόση.

Μαζική μετανάστευση από το Νέο Χωριό

Οι πρώτοι μετανάστες έγιναν οι πυρήνες υποδοχής εκείνων που ακολούθησαν, ειδικά στο Σύδνεϋ αφού εκεί κατέληξαν οι πρώτοι. Αργότερα βέβαια άλλοι θα επιλέξουν τη Μελβούρνη άλλοι το Ντάργουιν ή άλλα μέρη της Αυστραλίας. Το 1952 έγινε ακόμα μία ομαδική έξοδος από το χωριό, αλλά τώρα υπήρχαν και κοπέλες είτε με προσκλήσεις για γάμο, είτε με προσκλήσεις από συγγενείς για να εργαστούν.

Οι λόγοι μετανάστευσης μπορεί να ήταν πολλοί και διάφοροι, ο πιο ουσιαστικός όμως ήταν η φτώχεια. Οι γονείς κοριτσιών αδυνατούσαν να προικοδοτήσουν τις κόρες, ειδικά αν ήταν δύο ή περισσότερες. Η μαζική μετανάστευση για Αυστραλία συνεχίστηκε μέχρι και την δεκαετία του '70 και σε συνδυασμό με την μετανάστευση προς Νότια Αφρική και

Εγκαταλειμένο σπίτι στο Νέο Χωριό

Ηνωμένο Βασίλειο, το χωριό πραγματικά ερήμωσε. Έμειναν μόνο οι ηλικιωμένοι, γονείς και οι παππούδες, να περιμένουν γράμματα από τα παιδιά τους. Τα μικροεμβάσματα ήταν οικονομική ένεση στους ηλικιωμένους γονείς και η απόδειξη ότι τα παιδιά τους τελικά απολαμβάνουν οικονομική ευημερία. Τουλάχιστον εκατόν πενήντα νέοι και νέες από το Νέο Χωριό επέλεξαν την Αυστραλία σαν προορισμό τις δεκαετίες '50, '60 και '70. Ο Χρυσάνθος Πουρουτής που, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μετανάστευσε το 1947, με τα λίγα γράμματα που ήξερε έγινε ένας πετυχημένος επιχειρηματίας. Δημιούργησε διάφορες επιχειρήσεις στο Junee, βοήθησε πολλούς συγγενείς του και στήριξε τους νεομετανάστες. Μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων, εκλέχτηκε και δήμαρχος στο προάστιο αυτό του Σύδνεϋ. Υπηρέτησε με ζήλο την πόλη που ζούσε και απολάμβανε την εκτίμηση όλης της

Ερείπιο εγκαταλειμένου
σπιτιού στο Νέο Χωριό

κοινωνίας. Δυστυχώς έφυγε από την ζωή πολύ νέος μετά από καρδιακό επεισόδιο. Ήταν μόλις 49 ετών. Η Ελληνική κοινότητα τον τίμησε για την φιλανθρωπία του και την προσφορά του στον απόδημο Ελληνισμό. Δίκαια πολλοί από τους νέους μετανάστες τον θεωρούσαν σαν δεύτερο πατέρα τους. Το σημαντικό είναι ότι οι περισσότεροι μετανάστες των δεκαετιών

1940 και 50, γνώριζαν πολύ λίγα γράμματα, ίσως να μην πήγαν ποτέ σχολείο. Όμως, με επιμονή και υπομονή ξεπέρασαν τις δυσκολίες προσαρμογής σε ένα εντελώς άγνωστο περιβάλλον. Βέβαια αγωνίστηκαν πολύ σκληρά σε εργοστάσια ή μικροεπιχειρήσεις και υπέφεραν από την πολύωρη ορθοστασία και την βαριά χειρονακτική δουλειά. Στην προσπάθειά τους να εξοικονομήσουν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν το πρώτα τους λεφτά, για να δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις, δούλευαν δεκατέσσερις και δεκαέξι ώρες την ημέρα, όλη τη βδομάδα.

Η επιβίωση και η επαγγελματική αποκατάσταση ήταν το μόνο που απασχολούσε τους πρώτους μετανάστες και όσο πιο γρήγορα τα κατάφερναν, τόσο πιο γρήγορα θα επέστρεφαν στην πατρίδα. Με αυτές τις προσδοκίες πήγαν οι πιο πολλοί. Δεν πίστευαν ότι θα έμεναν για πάντα εκεί. Εκεί τελικά έμειναν, αφού έκαναν οικογένειες. Θυσιάστηκαν για να ζήσουν οι απόγονοί τους πιο καλά. Οι ευκαιρίες

που υπάρχουν σήμερα στην Αυστραλία, η ισονομία και ισοπολιτεία προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες στους νέους. Σήμερα παιδιά μεταναστών κατέχουν αξιοζήλευτες θέσεις στην κοινωνία της χώρας. Διαπρέπουν στα γράμματα, στις επιστήμες και στις τέχνες. Για παράδειγμα ο Γιώργος Πέππος, γιος του μετανάστη Ανδρέα Πέππου που μετανάστευσε το 1948, διετέλεσε δήμαρχος της περιοχής που διέμενε. Επίσης ο Χαράλαμπος Ανδρέα, γιος του Ανδρέα Χαραλάμπους διετέλεσε κυβερνητικός σύμβουλος στις δημόσιες σχέσεις στην πόλη του Σύδνεϋ.

Εμείς, από την πατρώα γη, συχνά ακούμε για παιδιά μεταναστών που κατέχουν βουλευτικές ή δημαρχιακές θέσεις, ή που διαπρέπουν σε επιστημονικούς ή επιχειρηματικούς τομείς και νοιώθουμε ιδιαίτερη χαρά και περηφάνια για τον απόδημο Ελληνισμό.

Σκληρές κι αν ήταν οι περιστάσεις που οδήγησαν τόσους από τους συμπατριώτες μας να ζητήσουν μια καλύτερη ζωή σε ξένες χώρες, οι απόγονοί τους σήμερα μπορούν να απολαύσουν εκείνο που υστερήθηκαν οι γονείς τους: καλύτερες συνθήκες εργασίας και περισσότερες ευκαιρίες για επαγγελματικές δραστηριότητες σε ένα πιο ανθρωπιστικό περιβάλλον.

ΣΑΝ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παιδιά μεταναστών αναζητούν τις ρίζες τους

Ιούλιος μήνας. Βρίσκομαι στο Νέο Χωριό, ή Νιόχωρκο, όπως το λένε οι ντόπιοι. Είναι το χωριό που γεννήθηκα, ένα ξεχωριστό και όμορφο χωριό της επαρχίας Πάφου που είχε ερημώσει από τη συνεχή μετανάστευση στις δεκαετίες 1950, 1960 και 1970.

Πολύ λίγοι από αυτούς που έφυγαν μπόρεσαν ποτέ να επαναπατριστούν. Από τη μακρινή Αυστραλία, όπου κατέληξαν οι περισσότεροι, μόνο τρεις επέστρεψαν. Εκατοντάδες νέοι και νέες στις δεκαετίες εκείνες αναζήτησαν στη χώρα του νότου την ευκαιρία για καλύτερη ζωή. Εκείνα ήταν πραγματικά δύσκολα χρόνια, με πολύ λίγες ευκαιρίες για ενασχόληση και σχεδόν καθόλου προοπτικές για τους νέους. Το χωριό, όπως ολόκληρη η επαρχία της Πάφου άδειασε από νέους ανθρώπους. Πέρασαν δεκαετίες μέχρι να αποκατασταθεί κάπως η οικονομική άνεση στην ταλαίπωρη Κύπρο .

Απολαμβάνω τον πρωινό καφέ μου στο πεζούλι της πόρτας του μικρού σπιτιού μου. Έχω την καλή τύχη το σπιτάκι

Η εκκλησία του Αγίου Μηνά, στο Νέο Χωριό

μου να είναι στο κέντρο του χωριού. Από εκεί περνούν σχεδόν όλοι οι επισκέπτες. Τουρίστες με τις φωτογραφικές τους αποθανατίζουν τα παλιά πέτρινα κτίσματα, τις αυλές των σπιτιών, τους κήπους με ανθισμένα λουλούδια, την εκκλησία, που είναι ένα ξεχωριστό κτίσμα του 19^{ου} αιώνα, την πολύ παλιά πέτρινη βρύση με τη δεξαμενή της, το ηρώο αφιερωμένο στους πεσόντες του απελευθερωτικού αγώνα, και άλλα αξιοθέατα.

Βλέπω ένα ζευγαράκι να με πλησιάζει, προφανώς για κάποια πληροφορία. Με ρωτούν στην αγγλική, αν γνωρίζω την Ελένη και Αχιλλέα Δημητρίου που κατάγονται από το χωριό. Η πρώτη μου αντίδραση ήταν αρνητική. Όταν μου έδωσαν περισσότερες πληροφορίες ότι η γιαγιά και ο παππούς τους μετανάστευσαν στην Αυστραλία πριν 65 χρόνια, αμέσως κατάλαβα ποιους εννοούσαν.

Τα παιδιά έβαχναν για τις ρίζες τους, περπατώντας στους δρόμους του χωριού με τη φωτογραφική τους να κλείνει στο φακό της σπίτια, δρόμους και κήπους με λουλούδια. Η χαρά τους ήταν απερίγραπτη όταν τους είπα πως θα μπορούσα να τους ξεναγήσω στο χωριό και να τους δείξω το σπίτι της γιαγιάς τους. Με αγκάλιασαν και δάκρυσαν από συγκίνηση που θα έβλεπαν το σπίτι που ζούσαν οι πρόγονοί τους. Ήθελαν να ζωντανέψουν στη θύμησή τους όλα όσα είχαν ακούσει μικρά παιδιά στη Μελβούρνη, ιστορίες, θρύλους και τραγούδια του τόπου που έζησαν ο παππούς και η γιαγιά στα νεανικά τους χρόνια. Η γιαγιά ειδικά τους μάθαινε ελληνικά τραγούδια και ποιήματα, όπως μου διηγήθηκε το κορίτσι.

Έδειχναν τόσο ενθουσιασμένοι που βρήκαν κάποιο να τους ξεναγεί και να τους λέει για τη μετανάστευση των ανθρώπων που ζούσαν σ' αυτό το όμορφο και γραφικό χωριό. Προχωρήσαμε και οι τρεις σαν να γνωριζόμασταν χρόνια. Μιλούσαμε για τον Ελληνισμό της Μελβούρνης αφού εκεί κατέληξαν οι πρόγονοί τους. Τους διηγήθηκα τις εντυπώσεις μου από τη Μελβούρνη αφού την είχα επισκεφθεί πρόσφατα. Έτσι κουβεντιάζοντας φτάσαμε στο μικρό πέτρινο σπίτι όπου έζησεν η γιαγιά της τα νεανικά της χρόνια, προτού μεταναστεύσει.

Το σπιτάκι φαινόταν αναπαλαιωμένο. Μάλλον θα είχε αγορασθεί από κάποιο ξένο, όπως πολλά άλλα σπίτια μεταναστών. Περπατήσαμε γύρω από το σπίτι, με τα παιδιά να βγάζουν συνέχεια φωτογραφίες. Τα παιδιά είδαν ένα γιασεμί στην αυλή. Θα κόψω λίγα λουλούδια, μου λέει το κορίτσι, για να τα πάρω της γιαγιάς μου, αν και δεν καταλαβαίνει και πολλά πράγματα πια. Θυμάμαι που μου μιλούσε όταν ήμουν μικρή για το γιασεμί στην αυλή του σπιτιού όπου μεγάλωσε.

Μάλιστα μου τραγουδούσε ένα τραγούδι για το γιασεμί στην πόρτα. Και νά, βρίσκομαι τώρα εδώ και βλέπω το φυτό που ομορφαίνει την αυλή του σπιτιού εδώ και τόσα χρόνια.

Το μυρωδάτο αυτό λουλούδι έγινε ο σύνδεσμος της πατρώας γης με τη θετή γη. Σίγουρα η γιαγιά μου θα μυρίσει το γιασεμί και θα καταλάβει, με διαβεβαιώνει το κορίτσι. Τους εξήγησα για τους χώρους του σπιτιού, και ότι εκεί είχαν και τα ζώα τους που ήταν μέρος της ζωής των ανθρώπων εκείνη την εποχή. Τα ζώα ήταν στο κάτω μέρος του σπιτιού, στον στάβλο, και πιο πίσω βρισκόταν ο αχυρώνας, το κοτέτσι και ο φούρνος όπου η προγιαγιά τους έψηνε το ψωμί της οικογένειας.

Στέκονταν εκστατικοί, νομίζω κατάφερα για λίγη ώρα να τους ταξιδέψω σε άλλες άγνωστες για τα νεαρά παιδιά εποχές. Το κορίτσι ιδιαίτερα δεν σταματούσε να με ρωτά για τον τρόπο ζωής των ανθρώπων γιατί έδειχνε να ξέρει κάποια πράγματα αλλά πολύ ξεθωριασμένα, από τη γιαγιά και τον παππού. Στην ερώτησή μου γιατί δεν προσπάθησαν να μάθουν περισσότερα ελληνικά, αφού στη Μελβούρνη υπάρχουν πολλά ελληνικά σχολεία, ήταν σαν να άγγιξα την αγίλλειο πτέρνα τους. Δεν πειράζει τους λέω, σημασία έχει ότι βρίσκεστε εδώ στη γη των προγόνων σας και κάνετε το δικό σας προσκύνημα, όπως έκανα κι εγώ για τον εκεί ελληνισμό, όταν ταξίδεψα στην Αυστραλία.

Η φιλοξενία στο δικό μου σπιτάκι έγινε με καφέ, νερό και δροσερό καρπούζι. Περπατούσαν, όπως μου είπαν, πολλή ώρα και έψαχναν να βρουν μόνοι τους το σπίτι της γιαγιάς τους. Στη συνέχεια τους εξήγησα πως μπορούν να βρουν το μοναδικό θείο τους που ζει σε βαθιά γεράματα πια, στο διπλανό χωριό. Το δροσερό καρπούζι τους έδωσε το

άρωμά και τη δροσιά του, και αφού με ευχαρίστησαν, μου ζήτησαν να βγάλουμε όλοι μαζί μια φωτογραφία για να την προωθήσουν στους γονείς τους.

Το κορίτσι κρατούσε το γιασεμί στο χέρι της, το κοίταζε και το πρόσεχε σαν να ήταν κάτι ιερό, αλλά τι λέω; ήταν ιερό, γιατί ήταν από τα χώματα όπου έζησαν οι πρόγονοι των παιδιών αυτών, άγια χώματα που ποτίστηκαν με ιδρώτα και πόνο.

Τους ξενάγησα στις ρύμες του χωριού, στην παλιά πετρόχτιστη βρύση όπου τρέχει γάργαρο νερό, τους εξήγησα για τις συνήθειες των ανθρώπων τα παλιά χρόνια, ότι στη βρύση έπλεναν τα ρούχα τους, εδώ έπιναν τα ζώα νερό στις γούρνες, και από τη βρύση κουβαλούσαν τον νερό με στάμνες στο σπίτι. Εδώ οι γυναίκες μάθαιναν τα νέα του χωριού. Εδώ γίνονταν και τα προξενιά για να παντρέψουν τα παιδιά τους. Κόψαμε σύκα από το δέντρο που υπάρχει δεκάδες χρόνια τώρα, δίπλα από τη βρύση και τα απόλαυσαν. Ανάψανε κεράκι στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου που είναι δίπλα από την βρύση. Ήθελαν να κλείσουν τα πάντα στο φακό της μηχανής τους.

Τους αποχαιρέτισα με μια αγκαλιά σαν να ήταν δικά μου παιδιά και τους ευχήθηκα καλό δρόμο. Το αστείο είναι ότι δεν ρώτησα τα ονόματα των παιδιών. Το κορίτσι μπαίνοντας στο αυτοκίνητο μου φώναξε: «Ζωή Δημητρίου με λένε, θα περιμένω να σε δω στη Μελβούρνη θεία Ελένη». «Οπωσδήποτε παιδιά, έχετε την αγάπη μου και εσείς και οι δικοί σας στη Μελβούρνη. Και εσείς να ξανάρθετε στην πατρίδα γιατί σας αγαπάμε, να μάθετε για την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου των προγόνων σας, γιατί κουβαλάει χιλιάδες χρόνια ιστορία».

Έτσι, η ιστορία του απόδημου Ελληνισμού συνεχίζεται με επισκέψεις από παιδιά και εγγόνια μεταναστών στην πατρώα γη, για να γνωρίσουν και αυτοί από κοντά το μέρος που γεννήθηκαν οι προπάτορές τους. Να συνδεθούν με τη γη των προγόνων τους, να πάρουν κάτι από αυτή τη γη για να τους θυμίζει τις καταβολές τους.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να αποδώσω το δικό μου φόρο τιμής στους πρωτοπόρους της μετανάστευσης, που τους δέχτηκε για πάντα στην αγκαλιά της η Αυστραλία. Αιωνία τους η μνήμη. Οι νεότεροι ας τους θυμούνται για τις θυσίες που έκαναν και για το έργο που άφησαν πίσω τους, για τις προσπάθειές τους για μια καλύτερη ζωή γι' αυτούς και για τις γενεές που θα ακολουθήσουν. Αυτές είναι οι καταβολές του απόδημου Ελληνισμού. Το «Δέντρο» της Αυστραλίας μεγάλωσε, άνθισε και δίνει πια γλυκούς καρπούς!

